

ANALIZA REZULTATA ISTRAŽIVANJA POTREBA I PROBLEMA MLADIH BRČKO DISTRINKTA

Naslov:

ANALIZA REZULTATA ISTRAŽIVANJA POTREBA I PROBLEMA MLADIH BRČKO DISTRINKTA

Izdavač:

Institut za razvoj mladih KULT

Autor:

Šeherzada Halimić

Recenzenti:

Srđan Blažić

Katarina Vučković

Lektura:

Ifeta Palić

DTP:

Peda Kazazvoić

Brčko, 2020.

Umnožavanja i besplatna distribucija publikacije dozvoljeni su uz pismeno odobrenje izdavača.

Nije dopušteno mijenjanje bilo kojeg dijela sadržaja publikacije.

Publikacija je izrađena uz podršku Ambasade Kraljevine Švedske u BiH i kao takva ne odražava zvanične stavove Ambasade

Analiza rezultata istraživanja
potreba i problema mladih Brčko distrikta

Sadržaj

Spisak tabela i grafikona.....	6
Spisak skraćenica	8
Uvod i metodologija	9
1. KARAKTERISTIKE UZORKA.....	10
Broj mladih - rezultati Popisa stanovništva 2013.	11
2. OBRAZOVANJE I NAUKA MLADIH.....	12
Napuštanje obrazovanja.....	14
Stipendiranje mladih	14
Obrazovanje i zapošljavanje	14
Mišljenje mladih o kvalitetu nastave	16
Učešće u neformalnom obrazovanju.....	17
3. RAD, ZAPOŠLJAVANJE I PREDUZETNIŠTVO MLADIH.....	18
Stope zaposlenosti i nezaposlenosti.....	19
Nezaposleni mladi.....	20
Zaposlenost i plaće	22
Neformalno tržište rada	23
Usklađenost obrazovanja s radnim mjestom.....	25
Diskriminacija i zlostavljanje na radnom mjestu.....	25
Percepcija mita i korupcije pri zapošljavanju	26
Preduzetništvo mladih.....	28
Vladini programi zapošljavanja	29
4. SOCIJALNA BRIGA MLADIH.....	30
Novac i mladi	30
Formiranje porodice i stambeni status mladih	31
Optimizam/pesimizam na ličnom i društvenom planu.....	32
Percepcija budućnosti.....	33
5. ZDRAVSTVENA ZAŠTITA MLADIH.....	34
Sistematski pregled	34
Zdravstvene usluge	35
Zdravstveno osiguranje	35
Ginekološki pregled.....	35

Intimni odnosi.....	35
Bavljenje rekreativnim aktivnostima	36
Pušenje	36
Konzumiranje alkoholnih pića	37
Konzumiranje opojnih droga	37
Ishrana.....	38
Psihičko zdravlje.....	38
6. KULTURA I SPORT MLADIH	39
Zadovoljstvo podrškom kulturi	39
Zadovoljstvo podrškom sportu	40
7. AKTIVIZAM MLADIH (UČEŠĆE, VOLONTIRANJE I MOBILNOST)	42
Zainteresiranost za politiku	42
Načini učešća u donošenju odluka i mladi.....	42
Aktivni mladi.....	44
Povjerenje prema vlastima, institucijama, političkim subjektima	44
Lični prioriteti i prioriteti BiH	45
Volontiranje	46
Mobilnost mladih	46
Odlazak iz zemlje.....	47
Informiranje i slobodno vrijeme mladih.....	53
Iskorištenost slobodnog vremena	54
8. SIGURNOST MLADIH.....	57
Različiti oblici nasilja i mladi	57
Međuvršnjačko nasilje	58
Nasilje na internetu	58
Razbojništvo	59
Nasilje na radnom mjestu	59
Nasilje od partnera	59
Nasilje određene ekstremističke grupe	59
Seksualno nasilje	60
Povjerenje i zadovoljstvo vezano za rad policijskih službi	60
Psihičko nasilje	61
Odgovor na nasilje	62
ZAKLJUČAK I OPĆE PREPORUKE	64

Spisak tabela i grafikona

- Tabela 1. Demografske karakteristike uzorka
 Tabela 2. Broj mladih
 Tabela 3. Opći podaci o srednjem obrazovanju za Brčko distrikt
 Tabela 4. Prirodno kretanje stanovništva Brčko distrikta
 Tabela 5. Razlozi zbog kojih mlađi napuštaju obrazovanje
 Tabela 6. Najveći problemi formalnog obrazovanja
 Tabela 7. Struktura radno sposobnog stanovništva 15+ godina
 Tabela 8. Nezaposleni mlađi po spolu i stepenu stručnog obrazovanja (novembar 2019)
 Tabela 9. Zaposleni u Brčko distriktru prema vrsti djelatnosti (august 2018)
 Tabela 10. Ukupni plaćeni radni sati
 Tabela 11. Redovnost plaće
 Tabela 12. Stav mlađih prema pokretanju vlastitog biznisa
 Tabela 13. Doprinos mlađih kućnom budžetu
 Tabela 14. Mlađi i štednja
 Tabela 15. Učestalost obavljanja sistematskih pregleda mlađih u dobi od 15 do 30 godina
 Tabela 16. Stepen zadovoljstva mlađih uslugama domova zdravlja
 Tabela 17. Seksualna aktivnost mlađih
 Tabela 18. Konzumiranje alkohola u referentnih mjesec dana
 Tabela 19. Konzumiranje opojnih droga u referentnih mjesec dana
 Tabela 20. Zadovoljstvo mlađih podrškom sportu
 Tabela 21. Vrste sportova s obzirom na spol
 Tabela 22. Procjena učinkovitosti različitih mehanizama učešća u društvenim promjenama
 Tabela 23. Članstvo u organizacijama
 Tabela 24. Povjerenje mlađih prema vlastima, institucijama, političkim subjektima
 Tabela 25. Šta bi trebali biti prioriteti vlasti u BiH u narednih pet godina?
 Tabela 26. Teme koje mlađe najviše brinu
 Tabela 27. Konkretni planovi za odlazak u inozemstvo
 Tabela 28. Povjerenje u policijske službenike
 Tabela 29. Zadovoljstvo radom policijskih službi
 Tabela 30. Prepoznavanje psihičkog nasilja
 Tabela 31. Percepcija nasilja nad ženama i muškarcima
- Grafikon 1. Broj učenika upisanih u prvi razred osnovne škole u Brčko distriktru
 Grafikon 2. Procjena korisnosti stečenog znanja u procesu daljeg obrazovanja
 Grafikon 3. Mišljenje mlađih o tome u kojoj mjeri njihovo obrazovanje može osigurati zaposlenje u struci
 Grafikon 4. Razlike temeljene na tipu naselja kada je u pitanju učešće u neformalnom obrazovanju
 Grafikon 5. Lica koja traže zaposlenje
 Grafikon 6. Mjere aktivnosti stanovništva
 Grafikon 7. Nezaposleni mlađi 2016-2019. godine
 Grafikon 8. Razlozi nezaposlenosti
 Grafikon 9. Zaposleni mlađi prema vrsti ugovora koji imaju s poslodavcem
 Grafikon 10. Usklađenost obrazovanja s radnim mjestom
 Grafikon 11. Zlostavljanje na radnom mjestu
 Grafikon 12. Percepcija podmićivanja u svrhu zapošljavanja
 Grafikon 13. Percepcija podmićivanja kako bi se dobio posao u javnom ili privatnom sektoru
 Grafikon 14. Podrška mlađima u pokretanju biznisa
 Grafikon 15. Poželjni sektori zapošljavanja
 Grafikon 16. Ukupna mjesecačna primanja domaćinstva
- Grafikon 17. Ukupni mjesecični prihodi mlađih Brčko distrikta
 Grafikon 18. Stambeni status mlađih Brčko distrikta
 Grafikon 19. Zadovoljstvo stanjem u društву
 Grafikon 20. Percepcija budućnosti
 Grafikon 21. Razlozi obavljanja sistematskog pregleda
 Grafikon 22. Bavljenje rekreativnim aktivnostima
 Grafikon 23. Postotak mlađih pušača
 Grafikon 24. Zainteresiranost mlađih za kulturne i umjetničke sadržaje
 Grafikon 25. Vjerovatnost posjećivanja kulturnih i umjetničkih događaja
 Grafikon 26. Vjerovatnost posjećivanja sportskih događaja
 Grafikon 27. Zainteresiranost mlađih za politiku
 Grafikon 28. Mišljenje mlađih o tome koliko mlađi imaju utjecaja na donošenje odluka koje ih se tiču na lokalnom nivou
 Grafikon 29. Procjena različitih društvenih okvira
 Grafikon 30. Zainteresiranost mlađih za odlazak u inozemstvo
 Grafikon 31. Interni i eksterni faktori odlaska iz BiH
 Grafikon 32. Vjerovatnoća odlaska
 Grafikon 33. Želja za trajnim ili privremenim odlaskom iz BiH
 Grafikon 34. Društvene mreže koje mlađi svakodnevno posjećuju
 Grafikon 35. Dnevne aktivnosti mlađih
 Grafikon 36. Učestalost učešća u igrama na sreću s obzirom na spol
 Grafikon 37. Spremnost na brak s osobom druge nacionalnosti
 Grafikon 38. Zadovoljstvo sigurnosnom situacijom u mjestu stanovanja
 Grafikon 39. Nasilje u porodici
 Grafikon 40. Međuvršnjačko nasilje
 Grafikon 41. Nasilje na internetu
 Grafikon 42. Mlađi koji su bili žrtve određenih oblika nasilja
 Grafikon 43. Mlađi koji poznaju žrtve određenih oblika nasilja
 Grafikon 44. Poznavanje pojmove mobing i buling
 Grafikon 45. Reakcija na nasilje s obzirom na spol

Spisak skraćenica

BHAS	Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine
BiH	Bosna i Hercegovina
DB	Brčko distrikt
EU	Evropska unija
Eurostat	Evropski statistički ured
FBiH	Federacija Bosne i Hercegovine
FZS	Federalni zavod za statistiku
ILO	International Labour Organization / Međunarodna organizacija rada
KM	Konvertibilna marka (valuta BiH)
NVO	Nevladina organizacija
Popis	Popis stanovništva u BiH 2013. godine
RS	Republika Srpska
Strategija	Strategija prema mlađima

Uvod i metodologija

Polovinom 2019. godine Vlada Brčko distrikta BiH donijela je odluku o kreiranju Strategije prema mladima Brčko distrikta za period 2021-2025. Donošenjem odluke Vlada Brčko distrikta pristupila je procesu izrade dokumenta u partnerstvu s Institutom za razvoj mladih KULT.

Kao prvi korak u izradi strateškog dokumenta urađeno je istraživanje o problemima i potrebama mladih na području Brčko distrikta.

Istraživanje i analiza prikupljenih podataka provedeni su u saradnji s Institutom za razvoj mladih KULT, a poslužit će svim zainteresiranim stranama kao polazna tačka za sačinjavanje svih značajnih dokumenata koji imaju cilj poboljšati položaj mladih Brčko distrikta BiH.

Prikupljanje podataka – anketiranje mladih na terenu – provedeno je u novembru 2019. godine korištenjem standardiziranog upitnika koji Institut za razvoj mladih KULT koristi za istraživanje problema i potreba mladih u svim istraživanjima ovog tipa u Bosni i Hercegovini, tako da su podaci uporedivi sa svim drugim zajednicama i nivoima vlasti (općinama, kantonima, entitetom) koji imaju provedeno istraživanje o mladima. Osnova za izradu upitnika bio je upitnik Eurostata Evropske unije, koji je prilagođen potrebama lokalne zajednice. Anketari, također mlađi, bili su ispitanike metodom slučajnog odabira mladih u dobi između 15 i 30 godina starosti.

Podršku u pripremi i provedbi istraživanja pružilo je Vijeće/Savjet mladih Brčko distrikta BiH koje je prema Zakonu o mladima zajedno sa nadležnim Odjelom zaduženo za izradu Strategije prema mladima.

Na ovaj način anketirano je 386 ispitanika, što predstavlja reprezentativan uzorak populacije mladih u dobi između 15 i 30 godina, jer je svaka mlađa osoba s područja Brčko distrikta imala podjednaku vjerovatnoću ulaska u uzorak. Prilikom uzorkovanja poštovani su kriteriji određenih demografskih karakteristika značajnih za poređenje rezultata, tako da se uzorak sastoji od približno jednakog broja žena i muškaraca te adekvatnog broja mladih koji žive u gradskim i vangradskim sredinama Brčko distrikta BiH.

Uzorak ove veličine ima grešku uzorka od oko 5%, s nivoom pouzdanosti od 95%. Greška uzorka mora postojati u svakom istraživanju koje se bavi uzorkom određene populacije a ne cijelom populacijom zbog toga što rezultati koje dobijemo iz uzorka u ukupnoj populaciji znače procjene koje kao takve ne mogu biti 100% precizne i moraju imati određeni postotak greške. U praktičnom primjeru ovog istraživanja to znači da svi dobijeni rezultati mogu biti veći ili manji za 5%. Za analizu prikupljenih podataka korišten je SPSS, programski paket namijenjen statističkoj obradi podataka.

Osim spomenutih baza podataka, korišteni su i podaci institucija, kao npr. Agencije za statistiku Bosne i Hercegovine, Federalnog zavoda za statistiku, Republičkog zavoda za statistiku te podaci drugih relevantnih institucija.

Rezultati su prikazani u tabelama i grafikonima te dodatno interpretirani kroz objašnjenja u kraćim tekstovima. Istraživanjem je obuhvaćeno sedam oblasti koje su od posebnog značaja za mlade, a i sam dokument analize ima strukturu koja prati sljedeće tematske cjeline:

- obrazovanje i nauka mladih;
- rad, zapošljavanje i preduzetništvo mladih;
- socijalna briga mladih;
- zdravstvena zaštita mladih;
- kultura i sport;
- aktivizam (učešće, volontiranje i mobilnost) mladih;
- sigurnost mladih.

1. KARAKTERISTIKE UZORKA

Tabela 1. Demografske karakteristike uzorka

	CIJELI UZORAK	MUŠKARCI	ŽENE
Broj ispitanika/ca	386	47,9%	52,1%
RADNI STATUS			
Zaposleni	40,4%	54,1%	27,9%
Nezaposleni	14,2%	9,7%	18,4%
Učenici i studenti	44,1%	35,1%	52,2%
Ne želi odgovoriti	1,3%	1,1%	1,5%
BRAČNI STATUS			
Neudata/ neoženjen	78,2%	80,5%	76,1%
Udata/oženjen	15,8%	14,6%	16,9%
Nešto drugo	6,0%	4,9%	7,0%
TIP NASELJA			
Gradsko	61,9%	58,9%	64,6%
Vangradsko	38,1%	41,1%	35,4%

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Broj mladih – rezultati Popisa stanovništva 2013.

Prema popisu iz 1991. godine, na današnjem području Brčko distrikta živjelo je 87.627 stanovnika, a prema popisu iz 2013., ukupan broj stanovnika je 83.516, što je smanjenje za oko 4,7%, odnosno 4.111 osoba manje.

Od ukupnog broja mladih u dobi od 15 do 29 godina starosti koji žive na području Bosne i Hercegovine nešto više od 2%

mladih živi na teritoriji Brčko distrikta BiH. Iskazano realnim brojkama, to znači da od ukupno 705.905 mladih, koliko ih je evidentirano Popisom iz 2013. godine, 15.988 mladih živi na teritoriji Brčko distrikta BiH.

Tabela 2. Broj mladih

	Ukupno stanovništvo	15-19	20-24	25-29	Ukupno mladih	% mladih u ukupnom stanovništvu
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE	2.219.220	161.881	150.902	164.203	476.986	21%
REPUBLIKA SRPSKA	1.170.342	70.815	65.363	76.753	212.931	18%
BRČKO DISTRINKT	83.516	5.323	4.936	5.729	15.988	19%

Izvor: Federalni zavod za statistiku, Republički zavod za statistiku i Agencija za statistiku BiH

Unutar petogodišnjih dobnih kategorija evidentiranih kroz Popis 2013., kod populacije mladih najviše je onih u dobi od 25 do 29 godina starosti, zatim u dobi od 15 do 19 godina te u dobi od 20 do 24 godine, no razlike u broju mladih po petogodištima nisu značajne, a podaci su relativno zastarjeli jer je od popisa stanovništva prošlo šest godina.

Kada govorimo o naseljenim mjestima koja čine Brčko distrikt, najmnogoljudnija je sama jezgra Brčkog, zatim naselja Gornji Rahić, Maoča i Brka, dok u nekim od naseljenih mesta mladih ima veoma malo ili nikako, poput naselja Lukavac, Bukovac i drugih naselja.

Obrazovanje
i nauka
mladih

2. OBRAZOVANJE I NAUKA MLADIH

Broj učenika upisanih u srednje škole u Brčko distriktu opao je za skoro 20% u periodu od školske 2014/2015. do školske 2017/2018. godine.

Prema podacima Agencije za statistiku BiH za 2018. godinu, na području Brčko distrikta BiH bilježi se značajan pad u broju srednjoškolaca upisanih u srednje škole Brčko distrikta BiH.

Ako posmatramo broj učenika, najveći gubitak imaju tehničke škole – 360 učenika manje nego u 2015. godini, no iskazano u postocima, najveći pad (oko 27%) je u školama općih zanimanja.

Više detalja o broju učenika u srednjim školama Brčko distrikta BiH dostupno je u tabeli ispod.

Tabela 3. Opći podaci o srednjem obrazovanju za Brčko distrikt BiH

	Svega	Učenice	% učenica
2014/15.	3.575	1.769	49%
2017/18.	2.863	1.411	49%
1. Opća zanimanja			
2014/15.	630	412	65%
2017/18.	463	284	61%
2. Tehnička zanimanja			
2014/15.	2.108	1.109	53%
2017/18.	1.748	942	54%
3. Stručna zanimanja			
2014/15.	837	248	29%
2017/18.	652	185	28%

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Kod odabira škole primjetne su i razlike bazirane na spolu, tako da se djevojke radije upisuju u škole općeg tipa, dok se muškarci češće odlučuju za stručna zanimanja.

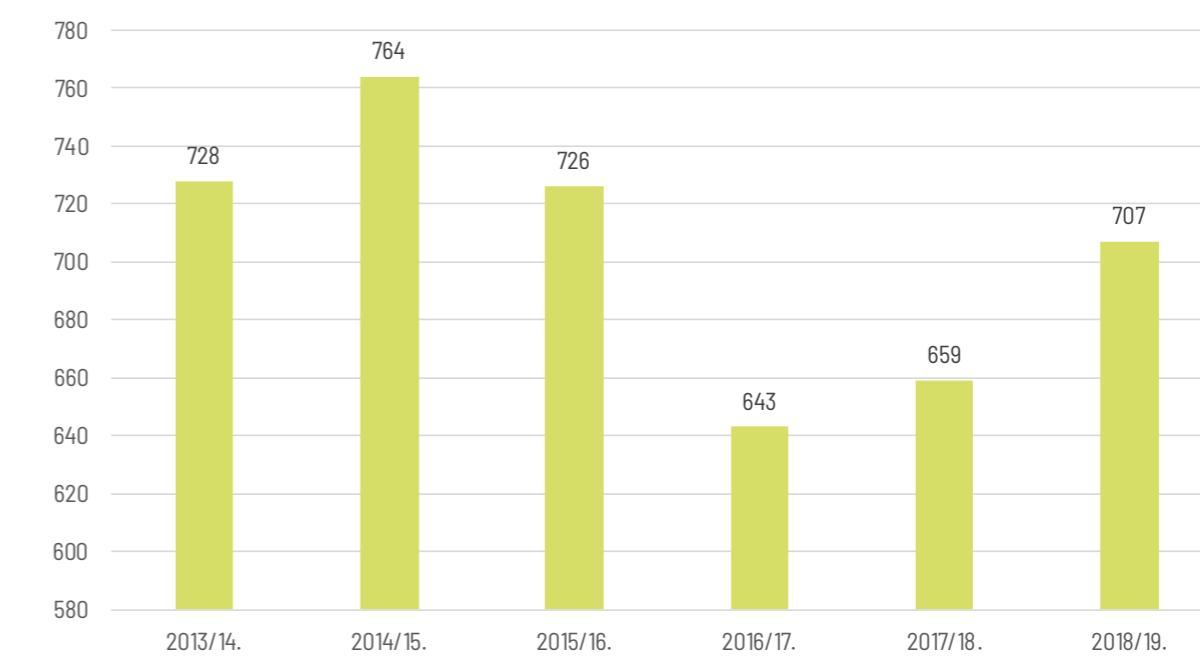
Kada govorimo o visokom obrazovanju, broj studenata upisanih na visokoškolske ustanove u Brčko distriktu BiH u školskoj 2017/2018. godini opao je za 41% u odnosu na školsku 2014/2015. godinu. Ukupan broj studenata na visokoškolskim ustanovama u Brčko distriktu BiH 2014/2015. godine iznosio je 2.108, dok je 2017/2018. godine broj studenata opao na 1.239.

Ipak, broj srednjoškolaca zasigurno je bolji pokazatelj promjena u broju mladih u Brčko distriktu BiH pretpostavimo li da srednjoškolci upisani u neku od škola Brčko distrikta BiH i žive na području Brčko distrikta BiH. Ista pretpostavka manje je primjenjiva na studente jer na visokoškolskim ustanovama mogu studirati i studenti iz drugih gradova i općina.

Trenutni podaci o broju mladih upisanih u srednje škole i visokoškolske ustanove svakako nisu prediktor budućih kretanja u broju srednjoškolaca i studenata. Relevantnije srednjoročne prognoze može dati broj djece upisane u prvi razred osnovne škole, dok je dugoročne prognoze opravdanije bazirati na stopama nataliteta.

Sudeći prema broju djece upisane u prvi razred osnovne škole u proteklih pet godina, Brčko distrikt BiH u narednim godinama može očekivati nestabilnosti u broju učenika u srednjim školama te vrlo vjerovatno i manje srednjoškolaca.

Grafikon 1. Broj učenika upisanih u prvi razred osnovne škole u Brčko distriktu BiH

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Sudeći prema broju ukupno rođene djece i stopama prirodnog priraštaja, može se pretpostaviti da se stanje neće bitno promijeniti ni u dužem vremenskom roku, jer broj rođene djece varira kroz manje poraste i padove u periodu od 2013. godine, broj umrlih također varira, no nešto više nego broj rođenih, što u konačnici daje negativne stope nataliteta.

Tabela 4. Prirodno kretanje stanovništva Brčko distrikta BiH

Godina	Živorođeni	Umrli	Prirodni priraštaj	Stopa nataliteta
Brčko distrikat BiH	2013.	896	936	-40 -0,48
	2014.	919	1.000	-81 -0,97
	2015.	932	1.114	-182 -2,18
	2016.	878	990	-112 -1,34
	2017.	898	1.101	-203 -2,43

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Veoma značajna varijabla koja se mora uzeti u obzir prilikom davanja prognoza o broju mladih u budućnosti jeste i odlazak mladih iz zemlje. Ako se nastavi sveprisutni trend odlaska mladih ljudi iz zemlje, opravdano je za pretpostaviti kako će cijela zemlja, a tako i Brčko distrikat BiH, u dogledno vrijeme imati mnoštvo problema koji će se generirati kroz nedovoljan broj stanovnika mlađe dobi.

Napuštanje obrazovanja

Mladi napuštaju obrazovanje najčešće jer u tome ne vide perspektivu ili zbog toga što pronađu stalno zaposlenje.

Oko 34% mladih Brčko distrikta BiH nakon završene srednje škole odlučuje ne nastavljati dalje formalno obrazovanje u vidu više škole ili fakulteta.

Oko 7% mladih koji nakon posljednjeg završenog stepena obrazovanja, bez obzira na to o kojem stepenu se radi (srednja škola, viša škola, fakultet ili magisterij), odluče upisati neki veći stepen obrazovanja, naknadno ga ipak napuštaju.

Razlozi zbog kojih mladi odluče ne nastaviti dalje obrazovanje, bilo da se radi o tome da ne upišu ništa nakon srednje škole ili da upišu pa odustanu, uglavnom su vezani za to što u daljem obrazovanju ne vide perspektivu. Pronalazak stalnog zaposlenja je drugi po važnosti razlog zbog kojeg mladi ne nastavljaju dalje formalno obrazovanje.

Sljedeći razlog zbog kojeg značajan broj mladih ne nastavlja obrazovanje jeste finansijske prirode. Oko 17% mladih dalje se ne školuje iz finansijskih razloga.

Najznačajnija razlika bazirana na spolu uočava se kod razloga vezanih za obaveze u domaćinstvu. Oko 20% žena i oko 2% muškaraca ne nastavlja školovanje iz ovog razloga.

U prosjeku, oko 5% mladih dalje se ne obrazuju jer su završili magisterij ili doktorat te smatraju da im je taj nivo obrazovanja dovoljan.

Napomena: napuštanje obrazovanja u ovom kontekstu odnosi se na napuštanje bilo kojeg upisanog, a zatim napuštenog nivoa obrazovanja.

Tabela 5. Razlozi zbog kojih mladi napuštaju obrazovanje

Razlog	Ukupno	Muškarci	Žene
Nisam video/jela perspektivu u daljem obrazovanju	28,8%	29,8%	27,5%
Pronašao/la sam stalno zaposlenje	28,8%	36,2%	18,8%
Zbog finansijskih razloga	17,2%	17,0%	17,4%
Zbog obaveza u domaćinstvu (kućanski poslovi)	9,8%	2,1%	20,3%
Završio/la sam magisterij/doktorat i smatram da mi je to dovoljno	4,9%	5,3%	4,3%

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Stipendiranje mladih

Oko 6% mladih Brčko distrikta BiH prima stipendiju, oko 78% je onih koji ne primaju stipendiju.

Od oko 6% mladih koji primaju stipendiju, najviše je onih koji stipendiju dobijaju od Brčko distrikta BiH i manji dio onih koji stipendiju primaju od određene organizacije ili fondacije.

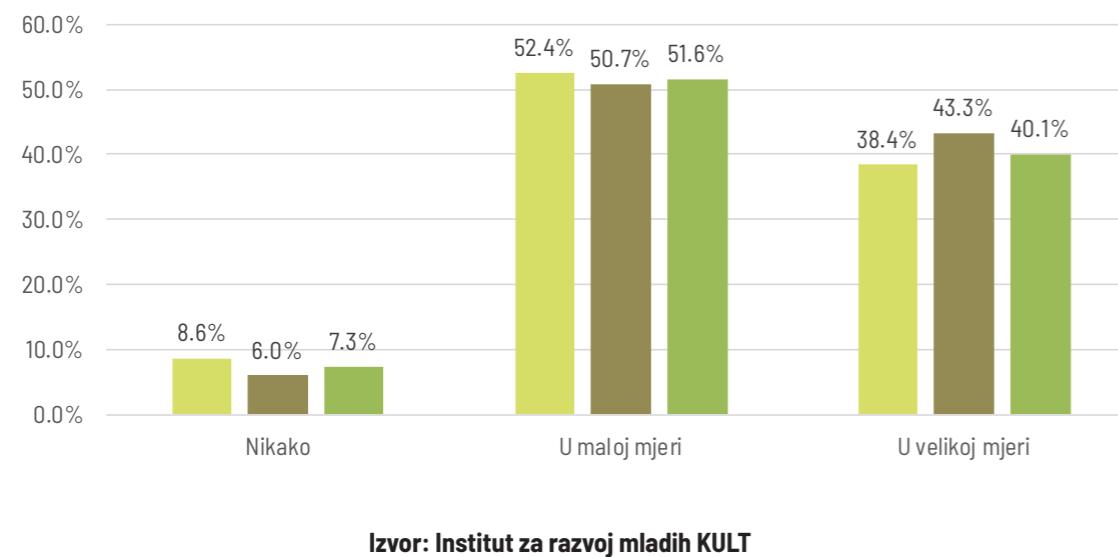
Mladi nisu bili otvoreni za odgovore kada je u pitanju iznos stipendije koju primaju, tako da 26% mladih (od postotka mladih koji primaju stipendiju) nije željelo odgovoriti na pitanje o mjesecnom iznosu stipendije. Od mladih koji su odgovorili na pitanje, najviše je onih koji primaju stipendiju u iznosu od 200 KM mjesечно.

Obrazovanje i zapošljavanje

Da će im obrazovanje koje su stekli ili još uvijek stječu u obrazovnom procesu u velikoj mjeri pomoći u daljem obrazovanju, smatra oko 41% mladih.

Mladi koji smatraju da će im trenutno obrazovanje u maloj mjeri pomoći u procesu daljeg obrazovanja je 52%, a onih koji smatraju da im postojeće obrazovanje nikako neće pomoći u daljem obrazovanju je oko 7%.

Općenito, žene dosta pozitivnije procjenjuju korisnost stečenog znanja u procesu daljeg obrazovanja, dok su muškarci manje uvjereni u takvu korist. Više detalja dostupno je u grafikonu ispod.

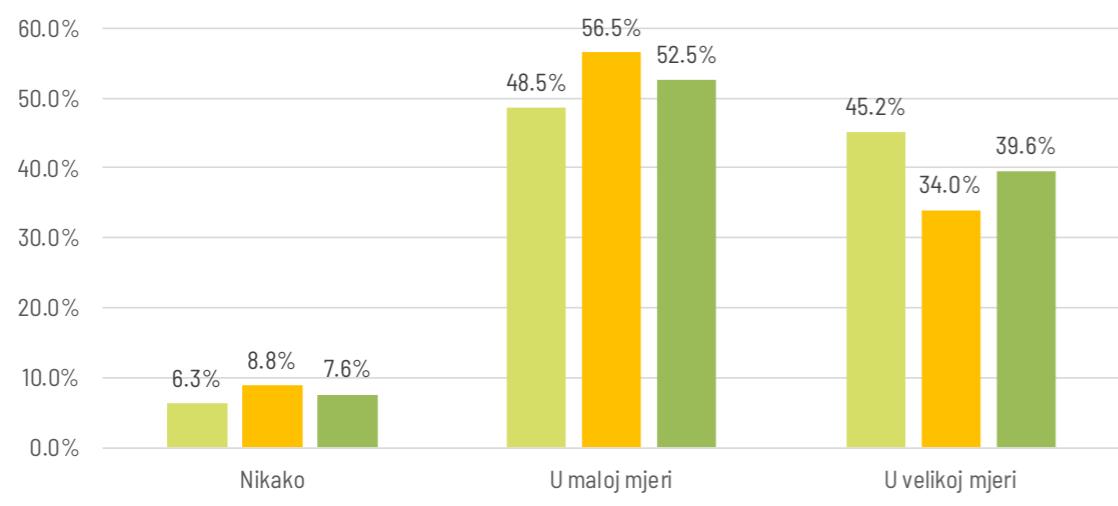
Grafikon 2. Procjena korisnosti stečenog znanja u procesu daljeg obrazovanja

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Kada se radi o procjeni korisnosti obrazovanja u svrsi zapošljavanja u struci, procjene su malo negativnije, odnosno mladi su nešto manje uvjereni da će im obrazovanje koje su stekli ili još uvijek stječu pomoći da se zaposle u struci.

Mišljenje mladih Brčko distrikta BiH donekle je pozitivno i kada se govori o procjeni korisnosti stečenog znanja u vezi sa zapošljavanjem u struci, jer 39,6% mladih smatra da će im obrazovanje u velikoj mjeri pomoći prilikom zapošljavanja u struci.

Da će im obrazovanje u maloj mjeri pomoći kod zapošljavanja u struci smatra 48,5% muškaraca i 56,5% žena, a da od obrazovanja neće imati nikakve koristi prilikom zapošljavanja u struci smatra 6,3% muškaraca i 8,8% žena.

Grafikon 3. Mišljenje mladih o tome u kojoj mjeri njihovo obrazovanje može osigurati zaposlenje u struci

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Mišljenje mladih o kvalitetu nastave

Najvećim problemom postojećeg formalnog obrazovanja mladi smatraju nedostatak praktične nastave, takvo mišljenje ima u prosjeku oko 31% mladih Brčko distrikta BiH.

Nezadovoljstvo mladih mogućnostima za učešće u praktičnoj nastavi prisutno je još od prvog istraživanja provedenog na nivou BiH, i to 2009. godine, a navodi se i kao najveći problem obrazovnog sistema i kod istraživanja na nivou FBiH iz 2013. godine. Osim toga, mladi su i dalje nezadovoljni preopširnim nastavnim planovima i programima.

Tabela 6. Najveći problemi formalnog obrazovanja

Šta je najneophodnije izmijeniti na polju formalnog obrazovanja?

Brčko distrikt BiH

Manjak prakse/praktičnog pristupa u nastavi	31%
Preopširni nastavni planovi	15%
Odnos nastavnika prema učeniku/studentu	8%
Nedostatak stipendiranja posebno u visokom obrazovanju	10%
Praksa naučnoistraživačkog rada koja nije u skladu s realnim potrebama u ekonomiji	7%
Nestručnost nastavnika i profesora	6%
Manjak dijaloga u učionici	6%
Neadekvatna tehnička opremljenost	14%

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Iako je nedostatak praktične nastave prepoznat kao najveći problem formalnog obrazovanja, 29% mladih u Brčko distriktu BiH nikako nema praktičnu nastavu u okviru svog obrazovanja. Od postotka mladih koji imaju praktičnu nastavu, najviše je onih koji praksu imaju jednom sedmično (36,5%) ili nekoliko puta sedmično (23,6%). Svaki dan praksi ima 1,8% mladih, a rjeđe od jednom sedmično 7,3% mladih.

Pored nedostatka praktične nastave i preopširnih nastavnih planova, koje mladi smatraju najvećim problemima formalnog obrazovanja, značajan je i broj onih koji smatraju da je problem i neadekvatna tehnička opremljenost te nedostatak stipendiranja.

Učešće u neformalnom obrazovanju

Oko 28% mladih bi u skrijoj budućnosti htjelo pohađati neformalne obuke. Onih koji su imali priliku pohađati neke od neformalnih obuka je oko 22%.

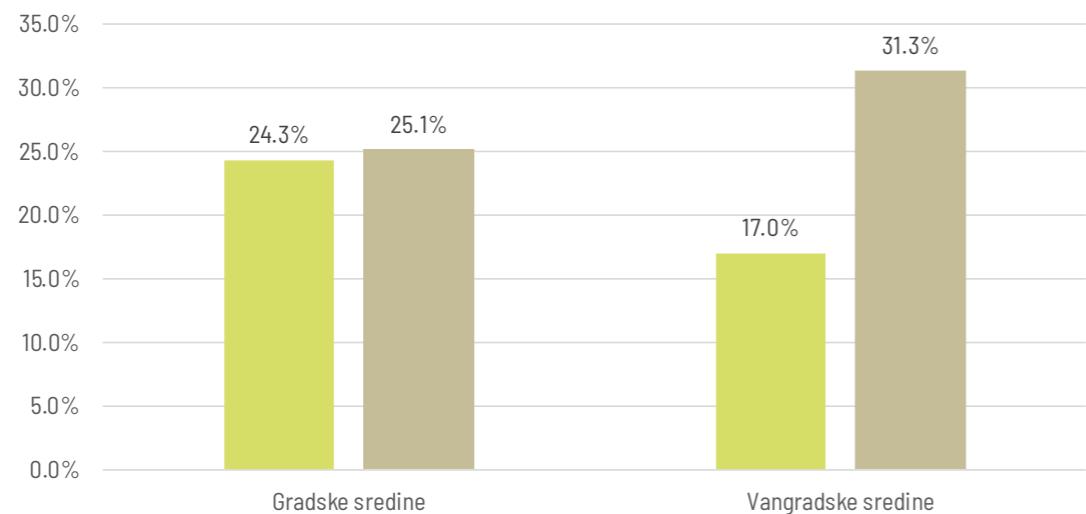
Udio mladih Brčko distrikta BiH koji su pohađali neki od programa obuke koji nije u programu redovnog obrazovanja je 21,5%, bez značajnih razlika baziranih na spolu. Razlike su značajne kada je u pitanju udio mladih iz gradskih i vangradskih sredina koji su imali priliku pohađati neformalne obuke. Znatno više mladih iz gradskih sredina je već pohađalo neformalno obrazovanje. S druge strane, više mladih iz vangradskih sredina bi željelo u skorijoj budućnosti imati neformalne obuke.

Mladi najčešće pohađaju kurseve stranih jezika.

U značajnom postotku mladi izjavljuju kako bi željeli u skorijoj budućnosti pohađati neki trening ili kurs. Takav stav ima 25,4% muškaraca i 29,4% žena.

Mladih koji ne znaju da li bi željeli pohađati neformalne obuke je oko 22%.

Grafikon 4. Razlike temeljene na tipu naselja kada je u pitanju učešće u neformalnom obrazovanju

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Rad, zapošljavanje i preduzetništvo mladih

3. RAD, ZAPOŠLJAVANJE I PREDUZETNIŠTVO MLADIH

Statistike o stopama nezaposlenosti stanovništva dosta su neprecizne zbog postojanja velikog broja kontroliranih i nekontroliranih varijabli značajnih za precizno određivanje stope nezaposlenosti. S jedne strane, u nezaposlene osobe ne ubraja se stanovništvo koje ne radi, ali koje po osnovu nekih drugih kategorija ne spada u nezaposleno (penzioneri, osobe nesposobne za rad, učenici i slično), općenito, stanovništvo koje se vodi kao radno neaktivno. Zvanične statistike vode se brojem osoba prijavljenih na biroje za zapošljavanje, pri čemu je nepoznat broj osoba koje su nezaposlene, ali isto tako i neprijavljene na zvanične zavode za evidenciju nezaposlenosti.

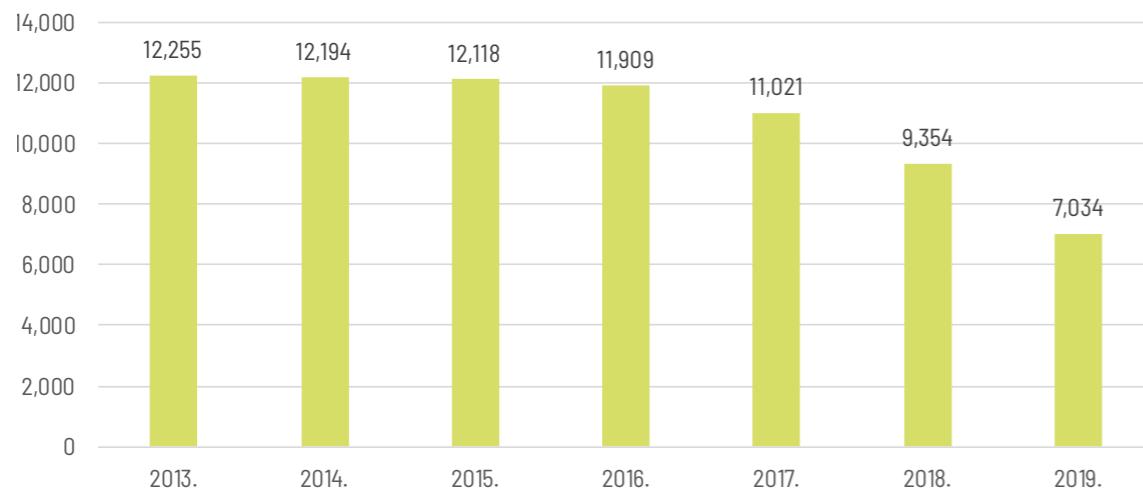
Prema uputama Međunarodne organizacije rada (ILO), standardna međunarodna definicija nezaposlenosti obuhvata sve osobe starije od dobine granice određene za mjerjenje ekonomski aktivnog stanovništva koje su tokom referentnog perioda bile bez posla, tokom tog perioda bile u svakom trenutku na raspolaganju za posao te aktivno tražile posao. Sva tri kriterija moraju biti zadovoljena istovremeno da bi se neka osoba smatrala nezaposlenom. Međutim, ovakva definicija ne uključuje obeshrabrene radnike – osobe koje žele posao, raspoložive su za rad, ali ne rade i ne traže posao jer misle da ga ne mogu naći. Ove osobe čine neiskorišteni radni resurs, ali po definiciji ne ulaze u kategoriju nezaposlenih i često se nazivaju "skrivena nezaposlenost". Ako bi se redefinirali kriteriji nezaposlenosti, ova grupa bi bila uvrštena u radnu snagu, odnosno nezaposlene osobe.

Dodamo li tome osobe koje su prijavljene na evidenciju nezaposlenih, ali su realno zaposlene u sivoj ekonomiji, dolazimo do zaključka da se stope nezaposlenosti uvijek izračunavaju na osnovu procjena, a ne stvarnog stanja.

Kada govorimo o mladima, još je i teže ustanoviti stopu nezaposlenosti kod mladih jer u zvaničnim statistikama dobra skupina mladih najčešće nije posebno evidentirana te su mlađi uvršteni u ukupne brojke s drugim dobnim skupinama.

Prema podacima Zavoda za zapošljavanje Brčko distrikta BiH, u periodu od 2013. do 2019. godine broj nezaposlenih osoba opao je za 42,6%, s 12.255 osoba u decembru 2013. godine na 7.034 osobe koje traže zaposlenje u novembru 2019. godine.

Grafikon 5. Lica koja traže zaposlenje

Izvor: Zavod za zapošljavanje Brčko distrikta BiH

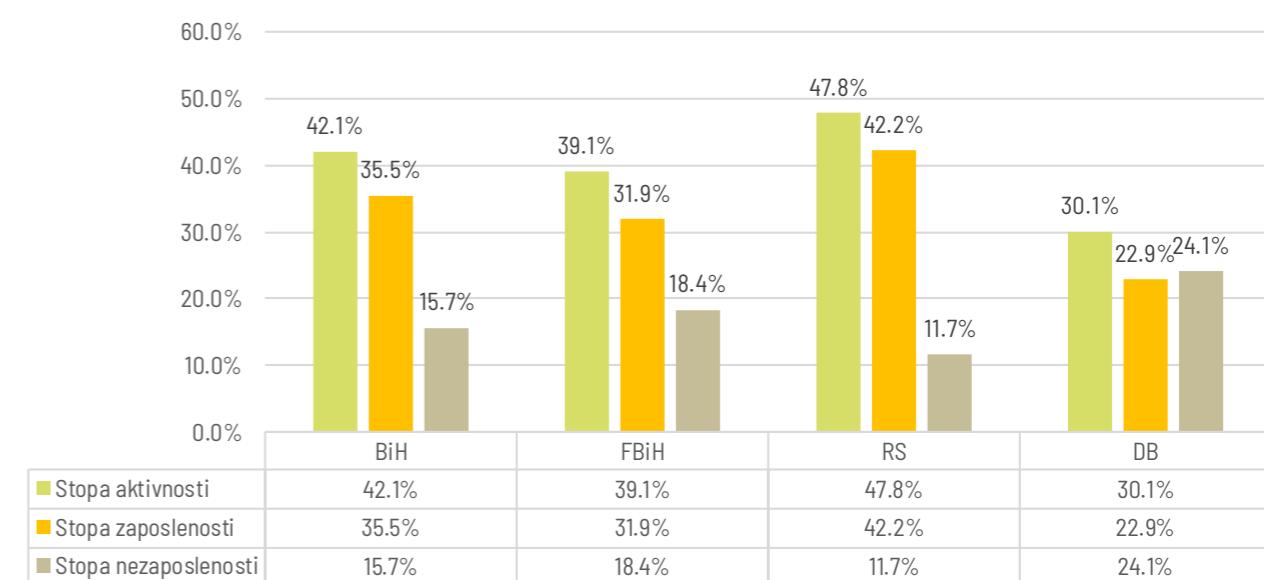
Evidencija o broju nezaposlenih mladih osoba vodi se od 2016. godine. U periodu od 2016. do 2019. godine broj nezaposlenih mladih osoba na evidenciji Zavoda za zapošljavanje Brčko distrikta BiH opao je za 48,5%.

Stope zaposlenosti i nezaposlenosti

Stopa nezaposlenosti u pravilu se iskazuje kao udio nezaposlenih u radnoj snazi. Prema podacima iz Ankete o radnoj snazi, 2019. godine stopa nezaposlenosti na nivou BiH iznosila je 15,7% (13,6% za muškarce i 18,8% za žene), dok je u istom periodu 2018. godine bila 18,4% (17,2% za muškarce i 20,3% za žene). **Stopa nezaposlenosti bila je najviša među mlađim osobama starosti od 15 do 24 godine i iznosila je 33,8% (31,3% za muškarce i 37,9% za žene).**

Stopa zaposlenosti je iznosila 35,5%, dok je 2018. godine bila 34,3%, stopa je bila značajno viša za muškarce nego za žene. Stopa zaposlenosti za muškarce iznosila je 44,6%, dok je za žene bila 26,7%. Stopa zaposlenosti bila je najviša u starosnoj grupi od 25 do 49 godina i iznosila je 60,7%.

Grafikon 6. Mjere aktivnosti stanovništva

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Prema podacima Agencije za statistiku BiH, Brčko distrikt ima strukturu radno sposobnog stanovništva kako je prikazano u Tabeli 7.

Tabela 7. Struktura radno sposobnog stanovništva 15+ godina

	BiH	FBiH	RS	DB
Zaposlenici	26,7	26,5	27,5	17,1
Samozaposlenici	7,8	5,0	12,5	5,6
Pomažući članovi	1,1	0,4	2,2	0,2
Nezaposleni	6,6	7,2	5,6	7,3
Na školovanju	7,4	7,6	7,3	7,0
Domaćice	13,6	16,0	9,3	15,8
Penzioneri	23,5	24,3	22,2	22,6
Ostale neaktivne osobe	13,4	13,0	13,4	24,5

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Pogledamo li podatke u Tabeli 7, s pravom možemo zaključiti kako Brčko distrikt BiH ima najnepovoljniju strukturu radno sposobnog stanovništva u odnosu na entitete, jer ima visok udio penzionera i neaktivnih osoba te najniži udio zaposlenih osoba.

Ipak, iz svih navedenih podataka nije moguće zaključiti koliko iznosi stopa nezaposlenosti mladih Brčko distrikta BiH. No, u pravilu, stope nezaposlenosti mladih uvijek su značajno veće nego stope nezaposlenosti odraslih.

Prema podacima Svjetske banke, stopa nezaposlenosti mladih (15-24) u BiH za 2019. godinu iznosila je 47,4%.

Bez obzira na navedenu nepreciznost u iskazivanju stope nezaposlenosti stanovništva i mladih, ona je zasigurno mnogo veća od stope nezaposlenosti koju imaju razvijena društva. Stopa nezaposlenosti mladih 2018. godine na nivou EU28 je 15,2%.

Nezaposleni mladi

Broj nezaposlenih mladih u Brčko distriktu opao je za više od 48% u periodu od 2016. do 2019. godine. No, nije poznato da li je pad u broju nezaposlenih rezultat stvarnog zapošljavanja ili nekih drugih faktora, poput odlaska mladih u druge gradove ili zemlje, brisanja s evidencije nezaposlenih osoba i drugo.

Grafikon 7. Nezaposleni mladi 2016-2019. godine

Izvor: Zavod za zapošljavanje Brčko distrikta BiH

Razlike bazirane na spolu su značajne, u ukupno nezaposlenom broju mladih, oko 60% je žena. Također, najveći broj nezaposlenih mladih ima srednju stručnu spremu. Slijede mlađi sa spremom kvalificiranog radnika i visokom stručnom spremom.

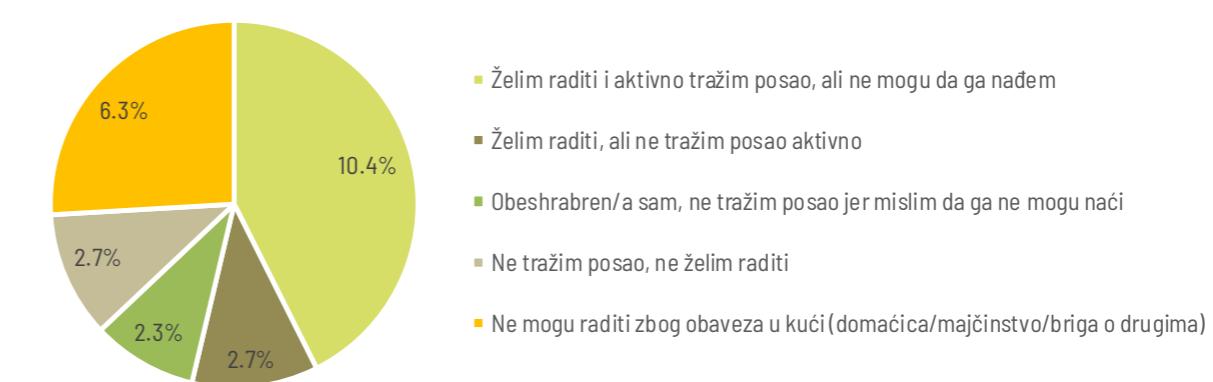
Tabela 8. Nezaposleni mlađi po spolu i stepenu stručnog obrazovanja (novembar 2019)

Godine starosti	Ukupno	Stepen stručnog obrazovanja						
		VSS	VŠS	SSS	NSS	VKV	KV	PKV
15-19 god.	Svega	273	0	0	118	0	0	120
	Žene	121	0	0	74	0	0	35
20-24 god.	Svega	838	111	0	359	0	0	256
	Žene	496	78	0	232	0	0	58
25-29 god.	Svega	829	254	0	299	0	0	193
	Žene	537	172	0	213	0	0	52
Ukupno	Svega	1.940	365	0	776	0	0	569
	Žene	1.154	250	0	519	0	0	261

Izvor: Zavod za zapošljavanje Brčko distrikta BiH

Mlađi koji se nalaze na tržištu rada a nezaposleni su najčešće izjavljuju kako žele raditi i aktivno traže posao, ali ne mogu da ga nađu. Podaci se odnose na dio mlađih koji više nisu u procesu obrazovanja. Inače, oko 76% mlađih navodi kako su nezaposleni jer se još uvijek školuju.

Bez obzira na formalni radni status (zaposleni ili ne), oko 24% mlađih izjavljuje kako su registrirani na birou za zapošljavanje, a oko 37% navodi da nisu registrirani.

Grafikon 8. Razlozi nezaposlenosti

Izvor: Institut za razvoj mlađih KULT

Zaposlenost i plaće

Najveći broj ljudi u Brčko distriktu BiH zaposlen je u sljedećim djelatnostima: trgovina na veliko i malo, popravak motornih vozila i motocikala, prerađivačka industrija, javna uprava i odbrana, obavezno socijalno osiguranje i obrazovanje, a najmanje u djelatnosti poslovanja s nekretninama te djelatnosti umjetnost, zabava i rekreacija.

Prosječna bruto plaća za avgust 2018. iznosila je 1.375,97 KM, što je neto prosjek od 879,70 KM. Međutim, u zavisnosti od djelatnosti, realne plaće su znatno veće ili manje od prosječnih vrijednosti te se u bruto iznosu kreću od 2.238,25 KM do 690,97 KM.

Plaće se nisu bitno mijenjale od 2012. godine, kada je prosječna bruto plaća iznosila 1.271,33 KM, odnosno prosječna neto plaća je iznosila 818,93 KM, što je porast u iznosu od 60,77 KM u neto iznosu za period od sedam godina.

Tabela 9. Zaposleni u Brčko distriktu BiH prema vrsti djelatnosti (avgust 2018)

Djelatnost	Bruto plaća u KM	Ukupan broj zaposlenih
Proizvodnja i snabdijevanje el. energijom, plinom, parom i klimatizacija	2.188,95	235
Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	1.730,56	357
Informacije i komunikacije	1.888,18	194
Javna uprava i odbrana; obavezno socijalno osiguranje	2.127,37	1.728
Djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite	2.238,25	885
Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	1.802,92	407
Ostale uslužne djelatnosti	1.063,60	661
Snabdijevanje vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti obrade i zbrinjavanja otpada	1.211,62	132
Poslovanje nekretninama	839,25	59
Obrazovanje	2.062,51	1.085
Prijevoz i skladištenje	1.273,38	932
Poljoprivreda, lov i šumarstvo	743,00	145
Umjetnost, zabava i rekreacija	770,72	166
Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala	876,00	5.032
Prerađivačka industrija	1.102,55	3.474
Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	1.058,72	448
Građevinarstvo	690,97	898
Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	696,33	758

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Neformalno tržište rada

Broj mladih koji rade u okviru neformalnog tržišta rada u Brčko distriktu BiH približan je onom otkrivenom u istraživanju na nivou FBiH 2013. godine, kada 24% zaposlenih mladih nije imalo potpisani ugovor s poslodavcem koji bi regulirao njihovo zaposlenje. U Brčko distriktu BiH taj postotak iznosi oko 22%. Podatak da oko 22% zaposlenih mladih radi „na crno“ ne smije se zanemariti.

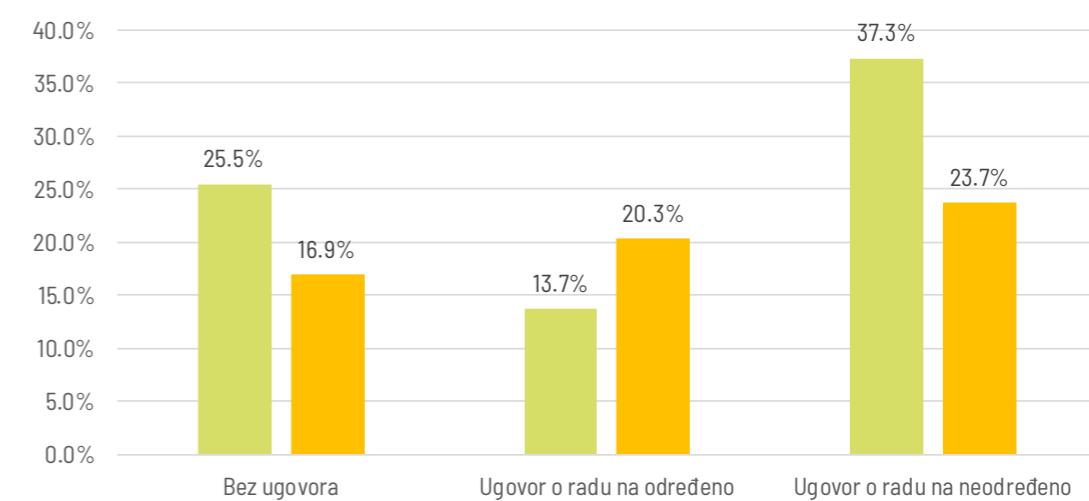
Ugovor o radu na neodređeno vrijeme ima 37% muškaraca i 24% žena, a ugovor o radu na određeni period ima oko 14% muškaraca i oko 20% žena, što je pokazatelj koji ne ide u korist ženama uzmemli u obzir pravno-finansijski aspekt koji donosi vrsta ugovora o radu. Ugovori o radu na određeni period suštinski ustanjuju kreditnu sposobnost pojedinca i kao takvi mogu stvoriti nepovoljne okolnosti za ostvarenje životnih planova koji su vezani za finansije, poput mogućnosti realizacije stambenog kredita i slično.

Oko 16% mladih Brčko distrikta BiH radi na ugovoru o djelu, što je relativno visok postotak. Oko 8% mladih ima neke druge vrste ugovora, poput ugovora o probnom radu, volonterskih ugovora, ugovora sa studentskim servisom, pripravnicih ugovora i slično, a 3,7% mladih ne zna kakav ugovor o radu ima sa svojim poslodavcem. Oko 2% je mladih koji nisu željeli odgovoriti na ovo pitanje.

Zanimljivo je da većina mladih koji se izjašnjavaju kao samozaposleni istovremeno navodi kako nema potpisani nikakav ugovor o radu. Više od polovine mladih koji kao radni status navode „povremeno zaposlen – freelancer“ također nemaju potpisani nikakav ugovor o radu.

Također, oko 15% mladih koji su zaposleni na puno radno vrijeme navodi kako nema potpisani nikakav ugovor o radu, a oko 21% mladih zaposlenih na pola radnog vremena nema potpisani ugovor koji bi definirao to zaposlenje.

Grafikon 9. Zaposleni mlađi prema vrsti ugovora koji imaju s poslodavcem

Izvor: Institut za razvoj mlađih KULT

Zanimljivo je podatak da oko 10% mladih koji imaju status nezaposlenih osoba ipak radi određene sate za koje su plaćeni.

Oko 10% mladih koji su na pitanju o radnom statusu odabrali odgovor da su nezaposleni ipak radi određene radne sate za

koje su plaćeni, no moguće je da se takvi poslovi odnose na povremene poslove koji nisu administrativno evidentirani i ne mora nužno značiti da je u pitanju rad na crno.

Tabela 10. Ukupni plaćeni radni sati

Koliko sati sedmično ste (u prosjeku) obavljali bilo kakav plaćeni posao u toku prošlog mjeseca?	Ukupno	Muškarci	Žene
Nikako	54,1%	40,5%	66,7%
Do 10 sati sedmično	5,2%	4,9%	5,5%
Između 10 i 20 sati sedmično	5,4%	7,6%	3,5%
Između 21 i 30 sati sedmično	3,4%	4,3%	2,5%
Između 31 i 40 sati sedmično	8,3%	11,4%	5,5%
Tačno 40 sati sedmično	10,1%	12,4%	8,0%
Više od 40 sati sedmično	7,3%	11,4%	3,5%
Ne znam	4,7%	7,0%	2,5%
Ne želim odgovoriti	1,6%	,5%	2,5%

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

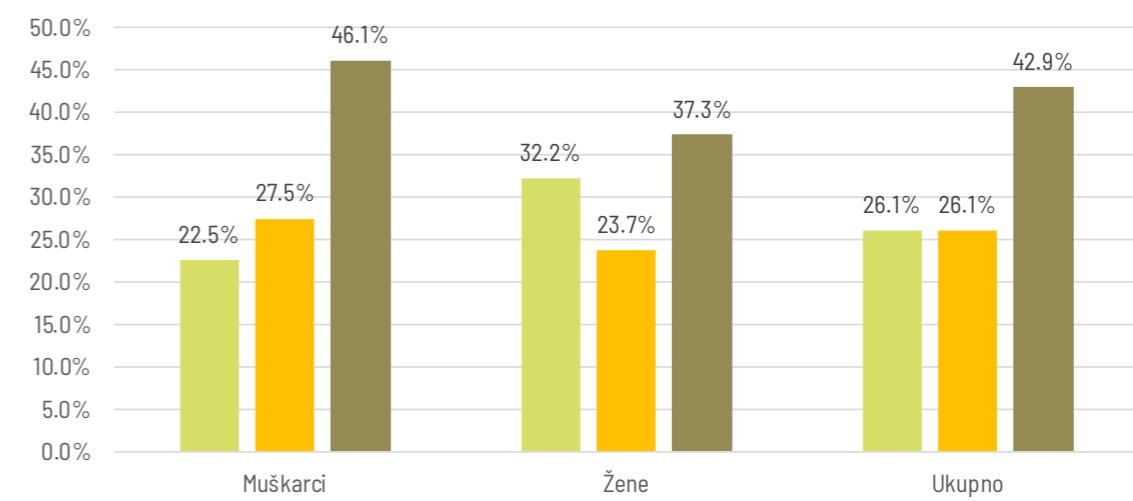
Usklađenost obrazovanja s radnim mjestom

Oko 43% mladih ne radi poslove za koje se školovalo. Dodamo li tome i 26% mladih čija su radna mjesta „donekle“ u skladu s njihovim obrazovanjem, možemo zaključiti da se skoro 70% mladih nije školovalo za poslove na kojima radi.

Postotak mladih Brčko distrikta BiH koji smatraju kako ne rade posao za koji su se školovali značajno je veći od rezultata na nivou FBiH 2013. godine, kada je 29% mladih izjavilo kako ne radi poslove za koje se obrazovalo.

Iako su praktični rad i učenje tokom rada najefikasniji način istinskog učenja bilo koje vrste posla, formalno obrazovanje ne smije biti zanemareno u ovolikoj mjeri kako je to evidentirano kroz istraživanja. Uzroci ovako značajnog odstupanja između onoga što mladi rade i za šta su se obrazovali dijelom se mogu pronaći i u ranije utvrđenoj percepciji neusklađenosti obrazovanja s realnim potrebama ekonomije. Formalni obrazovni sistem već dugi niz godina obrazuje kadrove koji nisu potrebni na tržištu rada, dok istovremeno ne obrazuje one kadrove koji su konstantno deficitarni na tržištu rada, poput kadrova informatičke struke. Stoga je opravdano za pretpostaviti da se ovakav nesklad na tržištu rada javlja i uslijed nemogućnosti zapošljavanja u struci koja je suficitarna te se mlađi odlučuju prihvati poslove za koje nemaju formalne kvalifikacije.

Grafikon 10. Usklađenost obrazovanja s radnim mjestom

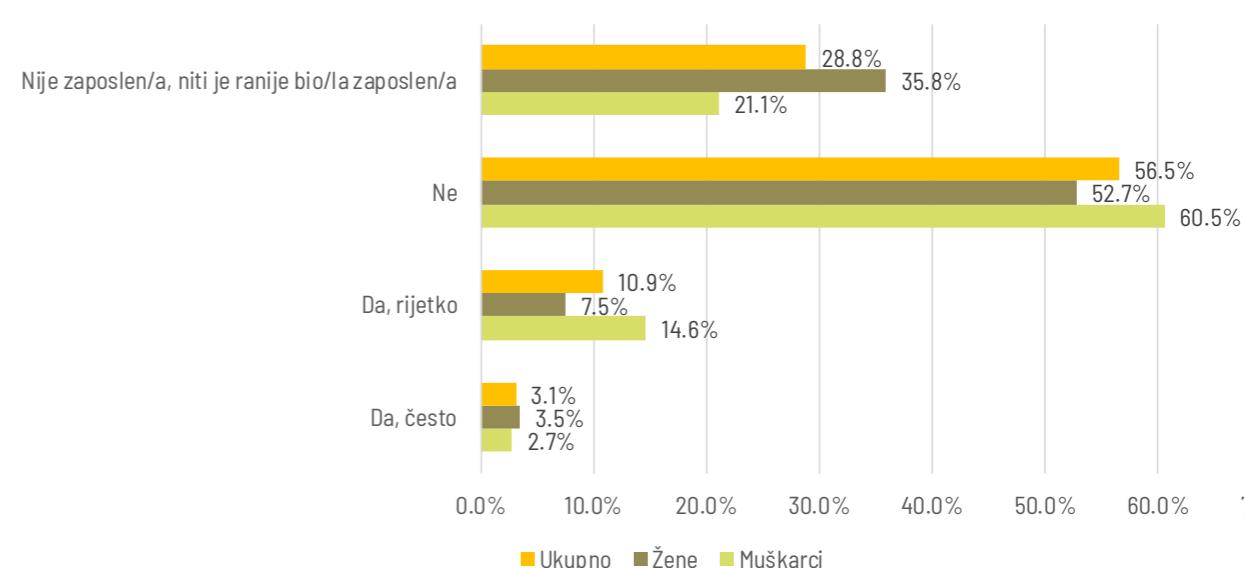
Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Diskriminacija i zlostavljanje na radnom mjestu

U prosjeku 14% mladih Brčko distrikta BiH su, kroz radno iskustvo, bili svjedočici nekog oblika zlostavljanja na poslu, a koje je ostavilo posljedice na duševno i tjelesno zdravlje njih samih ili njihovih kolega ili kolegica.

Od toga, 3,1% mladih zlostavljanju je svjedočilo često, a 10,9% rijetko. Svjedočenje o slučajevima zlostavljanja na radnom mjestu više je zastupljeno kod muškaraca. Oko 1% mladih ne želi odgovoriti na ovo pitanje.

Grafikon 11. Zlostavljanje na radnom mjestu

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Većina zaposlenih mladih uredno prima plaću za posao koji radi. Međutim, oko 5% muškaraca i oko 10% žena plaću prima sa zakašnjenjem, a oko 2% mladih plaću prima veoma neredovno. U prosjeku, 5,6% mladih nikako ne prima plaću za posao koji radi. Više od 5% mladih nije željelo odgovoriti na pitanje u vezi s redovnošću plaće.

Tabela 11. Redovnost plaće

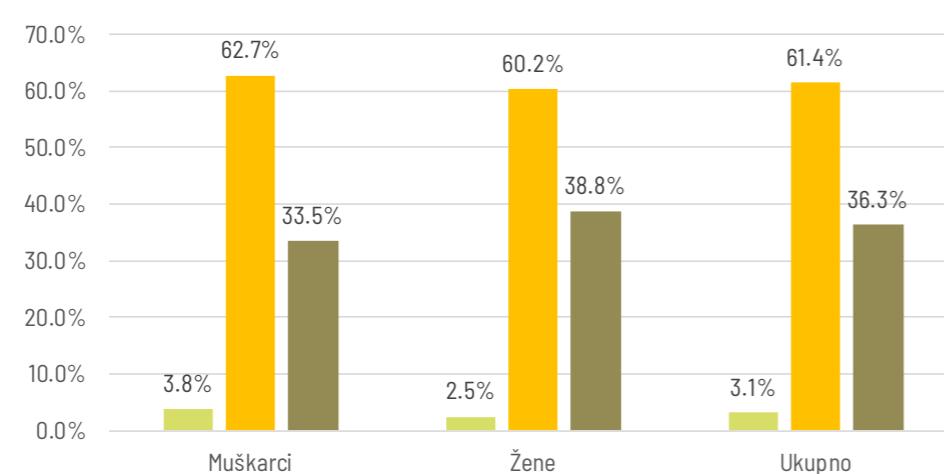
	Muškarci	Žene
Redovno, bez zakašnjenja	81,8%	77,4%
Sa zakašnjenjima do mjesec dana od dogovorenog roka isplate	5,1%	6,5%
Sa zakašnjenjima dužim od mjesec dana od dogovorenog roka isplate	0,0%	3,2%
Veoma neuredno i neredovno	2,0%	1,6%
Bez primanja / ne primam plaću za posao koji radim	6,1%	4,8%
Ne želim odgovoriti	5,1%	6,5%

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Percepcija mita i korupcije pri zapošljavanju

Oko 3% mladih izjavljuje kako su bili direktni svjedoci kupovine radnih mjesta, a oko 61% mladih navodi kako je čulo da je neka osoba platila određenu sumu novca kako bi dobila radno mjesto. Kada govorimo o direktnom svjedočenju davanju mita za zapošljavanje, muškarci su više birali ovaj odgovor (3,8%) nego žene (2,5%). Na pitanje nije željelo odgovoriti 1,1% muškaraca i 1,5% žena.

Grafikon 12. Percepcija podmićivanja u svrhu zapošljavanja

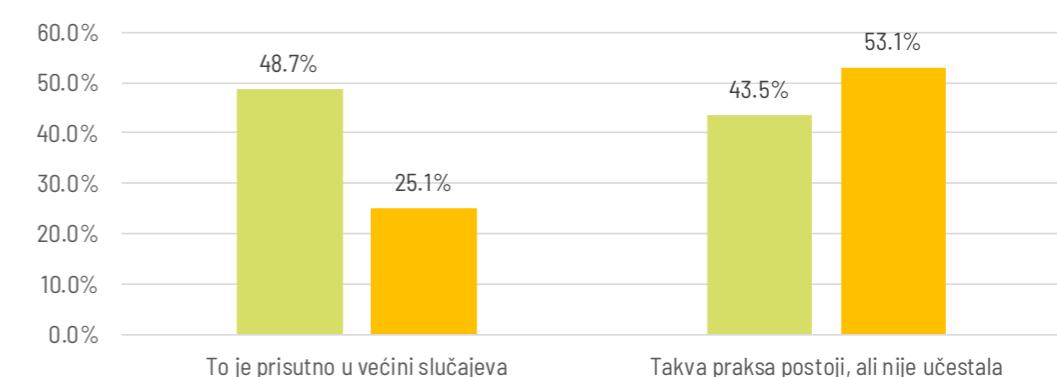
Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

U prosjeku, 6% mladih smatra da prilikom zapošljavanja u javnom sektoru ne postoji praksa podmićivanja kako bi se dobio posao, a oko 19% je onih koji smatraju da takva praksa ne postoji u privatnom sektoru.

Blizu 49% mladih smatra da je praksa podmićivanja kako bi se dobio posao učestala pojava u javnom sektoru, a oko 25% smatra kako je tako i u privatnom sektoru. Da praksa podmićivanja postoji, ali nije učestala smatra oko 44% mladih kada je javni sektor u pitanju i oko 53% mladih kada se govori o privatnom sektoru.

Mladi iz vangradskih sredina manje su uvjereni u to da se posao može dobiti bez podmićivanja u javnom sektoru, jer je za 18% veći udio mladih iz vangradskih sredina koji su navodili kako smatraju da je praksa podmićivanja učestala pojava u javnom sektoru.

Grafikon 13. Percepcija podmićivanja kako bi se dobio posao u javnom ili privatnom sektoru

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Preduzetništvo mladih

Oko 62% muškaraca i 50% žena rado bi pokrenulo vlastiti biznis. U prosjeku, oko 8% mladih aktivno radi na tome da pokrene svoj biznis, a oko 5% ih je već pokrenulo vlastiti biznis. Ipak, najviše je onih koji bi rado pokrenuli svoj biznis, ali nisu u mogućnosti.

Tabela 12. Stav mladih prema pokretanju vlastitog biznisa

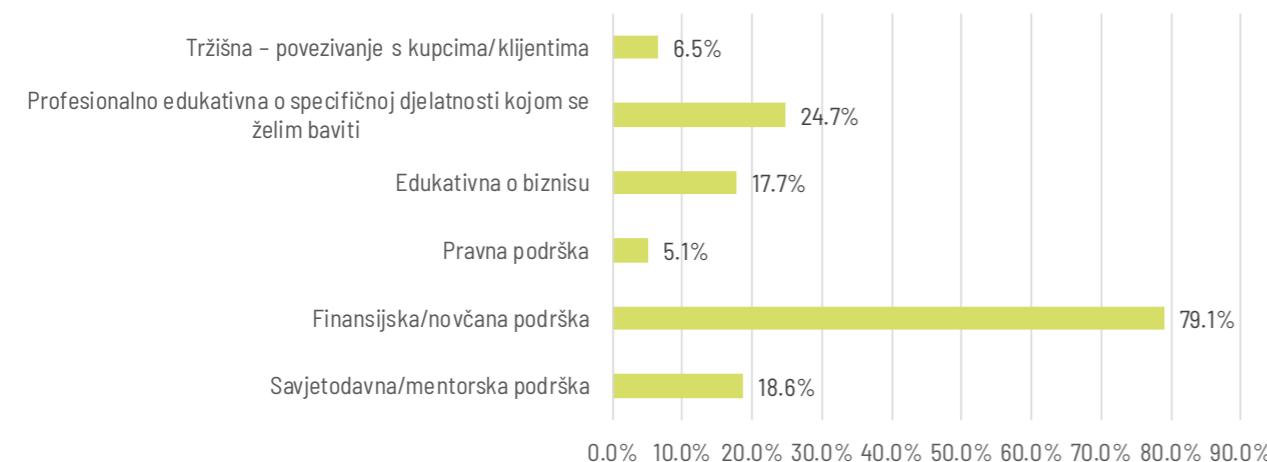
	Muškarci	Žene	Ukupno
Da, i već sam pokrenuo vlastiti biznis	5,9%	3,5%	4,7%
Da, i već aktivno radim na pokretanju vlastitog biznisa	10,3%	6,0%	8,0%
Da, ali nisam u mogućnosti	45,9%	40,3%	43,0%
Ne, ni u kojem slučaju	24,3%	32,8%	28,8%
Ne znam	13,0%	17,4%	15,3%

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Oko 33% žena i 24% muškaraca ne bi pokrenulo vlastiti biznis ni u kojem slučaju, a oko 17% žena i 13% muškaraca ne zna da li bi pokrenulo vlastiti biznis. Najviše je onih koji bi rado pokrenuli svoj biznis, ali nisu u mogućnosti.

Kada govorimo o vrsti podrške koja je mladima potrebna kako bi mogli pokrenuti svoj biznis, prednjači finansijska podrška. Međutim, potreba za drugim vidovima podrške također je izražena. Oko 25% mladih trebalo bi profesionalno edukacijsku podršku o specifičnoj djelatnosti kojom bi se bavili, oko 18% ih treba općenitu edukacijsku pomoć o biznisu, a oko 17% mladih bi trebalo savjetodavnu/mentorsku podršku.

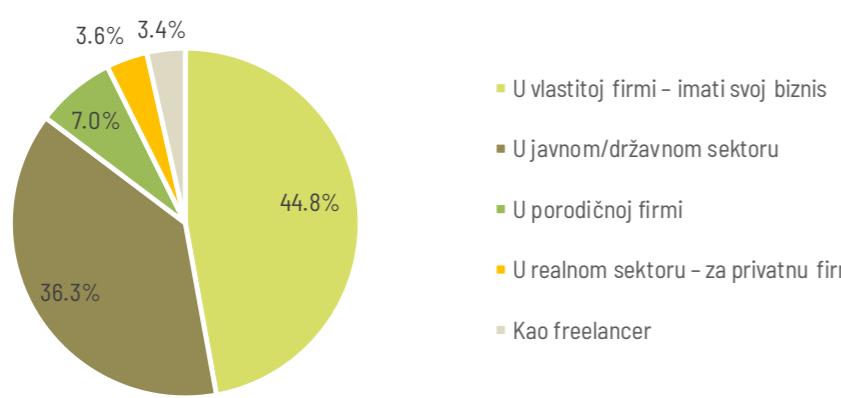
Grafikon 14. Podrška mladima u pokretanju biznisa

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Pozitivan stav mladih prema vlastitom biznisu potvrđuje se i kroz odgovore mladih na pitanje o tome šta misle gdje je najbolje raditi. Oko 45% mladih smatra kako je najbolje raditi u vlastitoj firmi, odnosno imati vlastiti biznis. Oko 36% mladih smatra da je najbolje raditi u javnom/državnom sektoru, a 3,6% je mišljenja da je realni sektor najbolji izbor. Oko 7% mladih kao najbolji izbor vidi porodičnu firmu. U nevladinih organizacijama bi radilo oko 1% mladih, a kao "freelancer" bi radilo 3,4% mladih. Niko ne bi želio raditi za poslodavca u poljoprivrednoj djelatnosti, a onih koji bi radili u poljoprivredi na vlastitom imanju je 1%.

Grafikon 15. Poželjni sektori zapošljavanja

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Vladini programi zapošljavanja

Oko 74% mladih iz gradskih sredina i oko 67% mladih iz vangradskih sredina nije čulo za neki od vladinih programa zapošljavanja namijenjenih mladim osobama. Nepoznavanje vladinih programa zapošljavanja prisutno je u svim istraživanjima o mladima u različitim lokalnim zajednicama.

Socijalna
briga
mladih

4. SOCIJALNA BRIGA MLADIH

Novac i mladi

Oko 52% mladih, pogotovo mlađe žene, ne mogu doprinijeti kućnom budžetu. Onih koji mogu doprinijeti ali neredovno je oko 15%.

Čak 45% mladih žena nije u mogućnosti nikako doprinositi kućnom budžetu. Kod muškaraca ovaj postotak je nešto niži, ali ipak dosta visok, i iznosi oko 34%.

U prosjeku, oko 32% mladih postiže redovan doprinos kućnom budžetu.

Tabela 13. Doprinos mladih kućnom budžetu

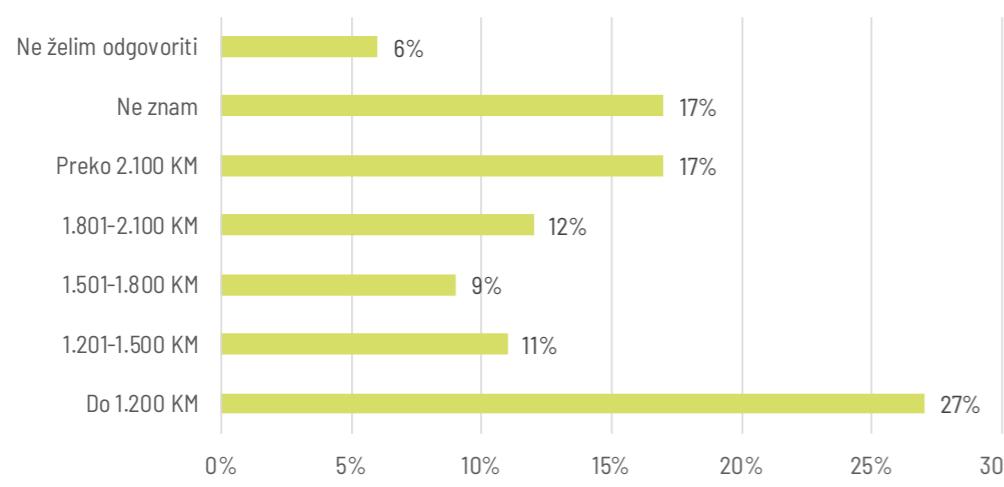
	Muškarci	Žene	Ukupno
Da	44,9%	19,4%	31,6%
Da, ali ne redovno	12,4%	16,4%	14,5%
Ne	40,5%	63,2%	52,3%

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Oko 35% muškaraca i oko 54% žena bilo je bez ikakvih ličnih prihoda u toku referentnog mjeseca, a oko 6% mladih nije željelo odgovoriti na pitanje o ukupnim ličnim prihodima na mjesečnom nivou.

Oko 39% mladih živi u domaćinstvima čija su ukupna mjesečna primanja do 1.500 KM.

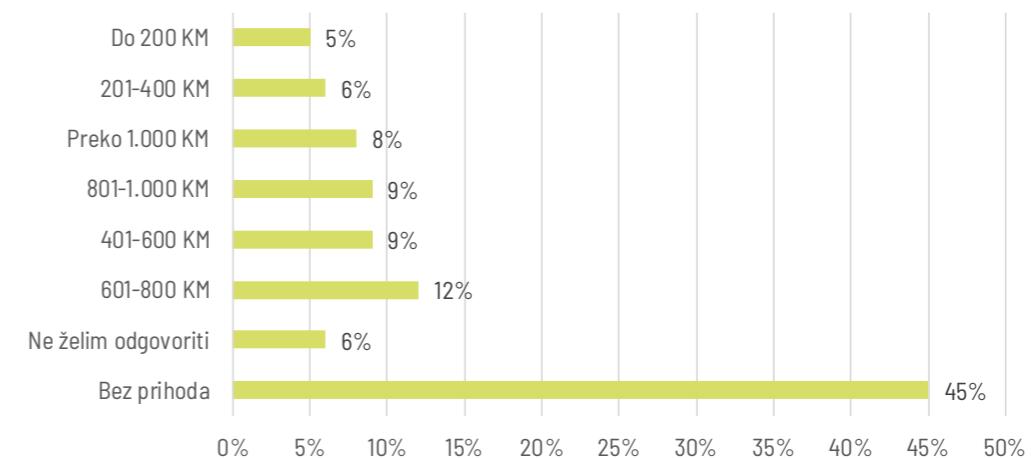
Grafikon 16. Ukupna mjesečna primanja domaćinstva

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Značajan je broj mladih koji ne znaju koliko iznose prihodi domaćinstva (oko 17%) u kojem žive te broj mladih koji ne žele odgovoriti na ovo pitanje (oko 6%).

Grafikon 17. Ukupni mjesečni prihodi mladih Brčko distrikta BiH

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Oko 60% mladih Brčko distrikta BiH, bez razlike baziranih na spolu i mjestu stanovanja, ne uspijeva uštedjeti određenu sumu novca u toku prosječnog mjeseca.

Tabela 14. Mladi i štednja

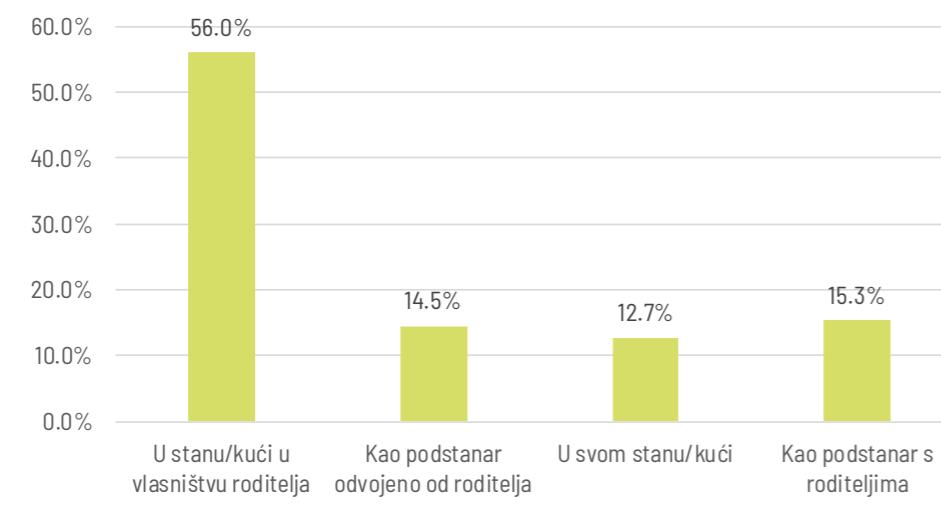
	Muškarci	Žene	Ukupno
Da	38,9%	39,3%	39,1%
Ne	60,0%	60,7%	60,4%

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Formiranje porodice i stambeni status mladih

Oko 16% mladih Brčko distrikta BiH je vjenčano, oko 5% ih živi s partnerom/icom, a oko 12% ih ima djecu, najčešće jedno dijete.

Bitan indikator socijalnog statusa mladih je i njihov stambeni status. Grafikon ispod pokazuje stambeni status mladih Brčko distrikta BiH.

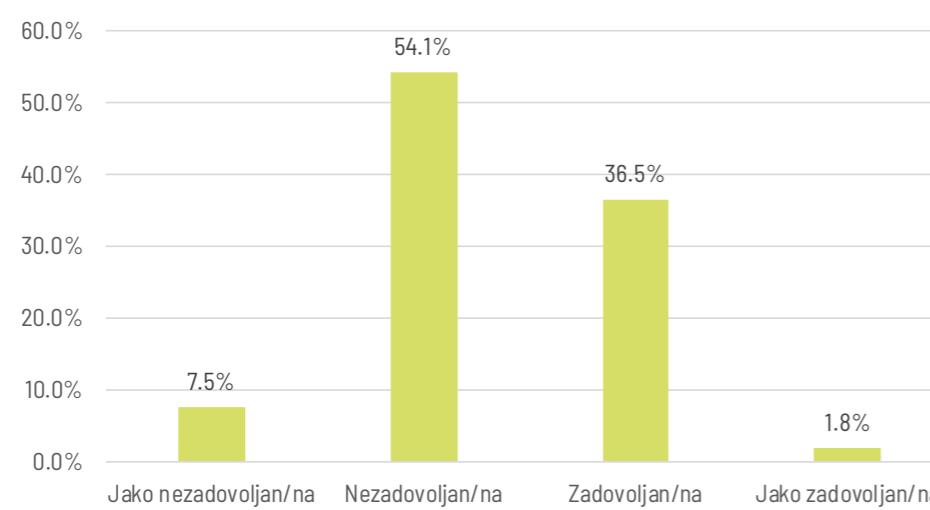
Grafikon 18. Stambeni status mladih Brčko distrikta BiH**Izvor:** Institut za razvoj mladih KULT

Postotak mladih koji su se uspjeli stambeno osamostaliti je 12,7%. Većina mladih (56%) živi u stanu ili kući koji su u vlasništvu njihovih roditelja.

Optimizam/pesimizam na ličnom i društvenom planu

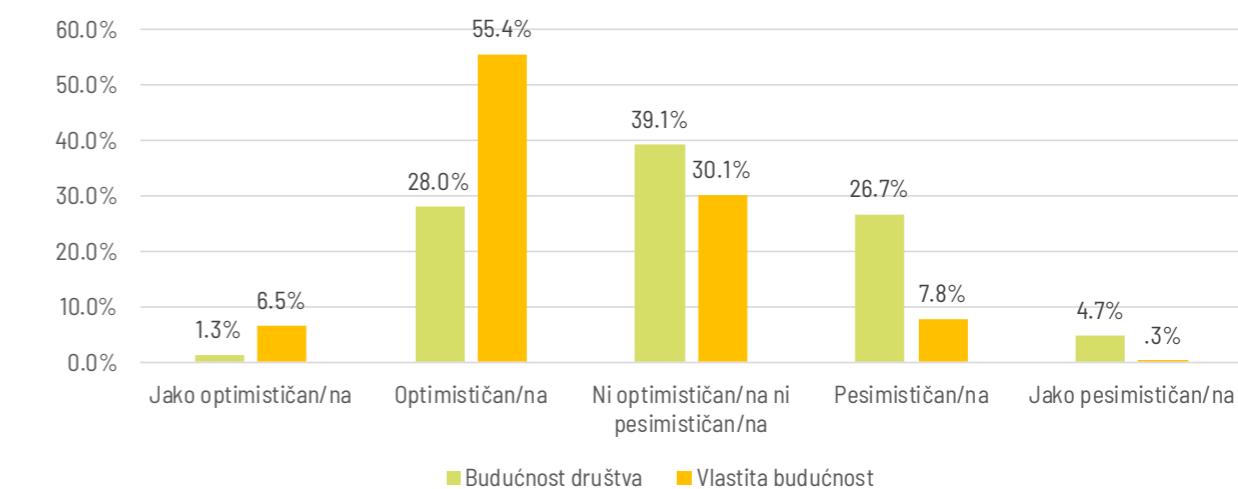
Većina mladih Brčko distrikta BiH zadovoljna je načinom na koji se odvijaju stvari u njihovom životu (71%). Jako zadovoljnih je 11%, nezadovoljnih 12,4%, a jako nezadovoljnih je 5,2%.

Međutim, zadovoljstvo načinom na koji se odvijaju stvari u društvu je dosta niže – zadovoljnih je 36,5%, jako zadovoljnih 1,8%, dok je nezadovoljnih 54,1% i jako nezadovoljnih 7,5%.

Grafikon 19. Zadovoljstvo stanjem u društvu**Izvor:** Institut za razvoj mladih KULT

Percepција будућности

Mladi su uglavnom optimistični kada je u pitanju njihova будућnost (55,4%), mada je značajan i udio mladih koji nemaju izražena očekivanja o svojoj budućnosti (30,1%). Jako optimističnih je 6,5%, jako pesimističnih je 0,3%, dok je pesimističnih 7,8%.

Grafikon 20. Percepција будућности**Izvor:** Institut za razvoj mladih KULT

Percepција будућnosti društva u cjelini je negativnija od percepције lične будућnosti. Oko 31% mladih je u manjoj ili većoj mjeri pesimistično kada je u pitanju budućnost društva. Pojava da mladi budućnost društva vide kao negativniju od lične будућnosti prisutna je u svim istraživanjima o položaju i problemima mladih.

Zdravstvena
zaštita
mladih

5. ZDRAVSTVENA ZAŠTITA MLADIH

Sistematski pregled

Oko 23% mladih Brčko distrikta BiH izvršilo je sistematski pregled u proteklih godinu dana, 28% je pregled izvršilo prije više od godinu dana, oko 27% ih nikada nije izvršilo sistematski pregled, a onih koji se ne sjećaju kada su radili sistematski pregled je oko 23%.

Kada je u pitanju redovnost obavljanja sistematskog pregleda, primjetne su razlike bazirane na spolu te se čini da muškarci redovnije obavljaju sistematski pregled nego što to čine žene. Međutim, kada se posmatraju razlozi za obavljanje sistematskih pregleda, nazire se kako muškarci češće obavljaju preglede radi posla, vozačke dozvole i sportskih nastupa te je briga o zdravlju rijetko kada samoinicijativna bez obzira na to da li se radi o muškarcima ili ženama ili mladim iz vangradskih ili gradskih sredina.

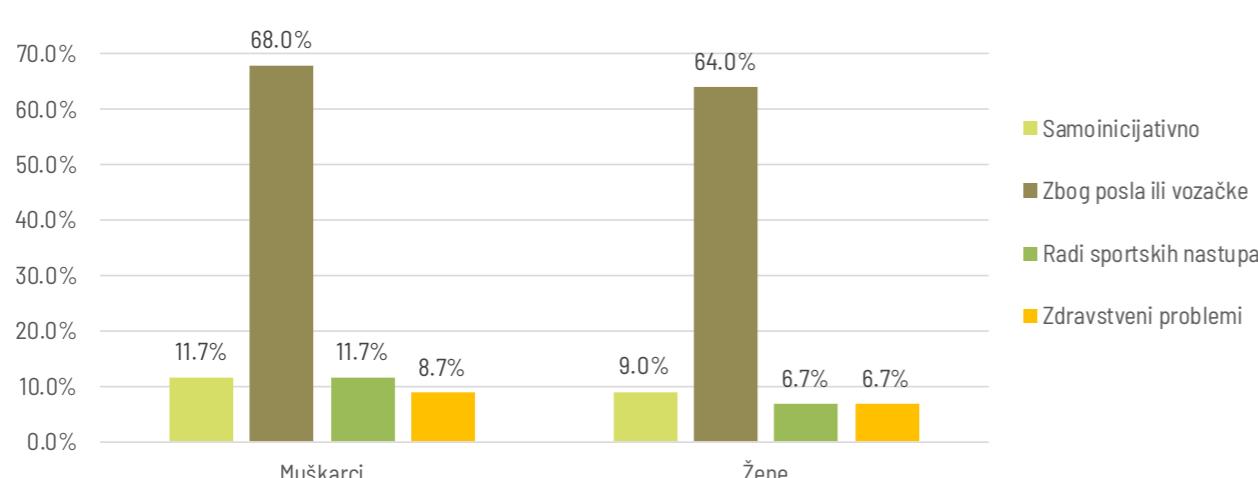
Tabela 15. Učestalost obavljanja sistematskih pregleda mladih u dobi od 15 do 30 godina

	Muškarci	Žene	Ukupno
U posljednjih godinu dana	26,5%	18,9%	22,5%
Prije više od godinu dana	29,7%	26,4%	28,0%
Ne sjećam se	22,7%	22,4%	22,5%
Nikada	20,5%	32,3%	26,7%

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Rezultati prikazani u grafikonu ispod pokazuju razloge zbog kojih mladi rade sistematski pregled.

Grafikon 21. Razlozi obavljanja sistematskog pregleda

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Zdravstvene usluge

Većina mladih navodi kako im nije poznato da li u njihovim zajednicama postoje zdravstvene usluge koje su posebno organizirane i specifično namijenjene samo za mlade.

Oko 12% mladih zna da u njihovoj lokalnoj zajednici postoje zdravstvene usluge specifično namijenjene mladima, a oko 1% je takve usluge i koristilo.

Zdravstvenim uslugama koje pružaju domovi zdravlja u njihovim lokalnim zajednicama oko 33% mladih nije ni zadovoljno ni nezadovoljno. Oko 34% mladih iz gradskih sredina i oko 15% mladih iz vangradskih sredina zadovoljno je zdravstvenim uslugama, oko 3% je potpuno zadovoljnih, a nezadovoljnih i jako nezadovoljnih je oko 35%.

Tabela 16. Stepen zadovoljstva mladih uslugama domova zdravlja

	Gradske sredine	Vangradске sredine	Ukupno
U potpunosti zadovoljan/na	2,5%	3,4%	2,8%
Zadovoljan/na	34,3%	15,0%	26,9%
Ni zadovoljan/na ni nezadovoljan/na	26,4%	42,9%	32,6%
Nezadovoljan/na	27,2%	32,7%	29,3%
U potpunosti nezadovoljan/na	5,4%	5,4%	5,4%
Ne znam	3,8%	,7%	2,6%

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Zdravstveno osiguranje

Najviše mladih osigurano je preko roditelja (51,8%). Zdravstveno osiguranje koje uplačuje poslodavac ima oko 20% mladih.

U prosjeku, 3,6% mladih ne zna da li zdravstveno osiguranje, a 4,4% mladih izjavljuje kako nema nikakvo zdravstveno osiguranje.

Preko biroa za nezaposlene osigurano je oko 12,2% mladih. Dodatno osiguranje (privatno u BiH ili inozemstvu) ima 3,9% mladih.

Ginekološki pregled

Oko 44% mladih žena iz gradskih sredina i oko 47% žena iz vangradskih sredina izjavljuje kako nikada nije izvršilo ginekološki pregled.

Posebnu pažnju potrebno je obratiti na podatak da oko 16% djevojaka iz vangradskih sredina i oko 10% njih iz gradskih sredina ne želi odgovoriti na pitanje o tome da li je i kada izvršilo ginekološki pregled, jer to ukazuje na mogućnost da su pitanja seksualnog i reproduktivnog zdravlja još uvijek tabu tema među mladima.

Intimni odnosi

Oko 16% mladih ne želi odgovarati na pitanja vezana za seksualnu aktivnost.

Nelagoda prilikom pitanja o seksualnom i reproduktivnom zdravlju prisutna je i kod pitanja o seksualnoj aktivnosti mladih, 16,1% mladih nije željelo odgovoriti na pitanje je li seksualno aktivno ili ne.

Iz odgovora ispitanika koji su odgovorili na pitanje o seksualnoj aktivnosti može se zaključiti kako su muški ispitanici seksualno više aktivni (59,5%) nego žene (39,8%) te da intimne odnose upražnjavaju s više različitih osoba nego što je to slučaj kod ispitanica.

Tabela 17. Seksualna aktivnost mladih

	Muškarci	Žene	Ukupno
Da	59,5%	39,8%	49,2%
Ne	25,9%	42,8%	34,7%
Ne želim odgovoriti	14,6%	17,4%	16,1%

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

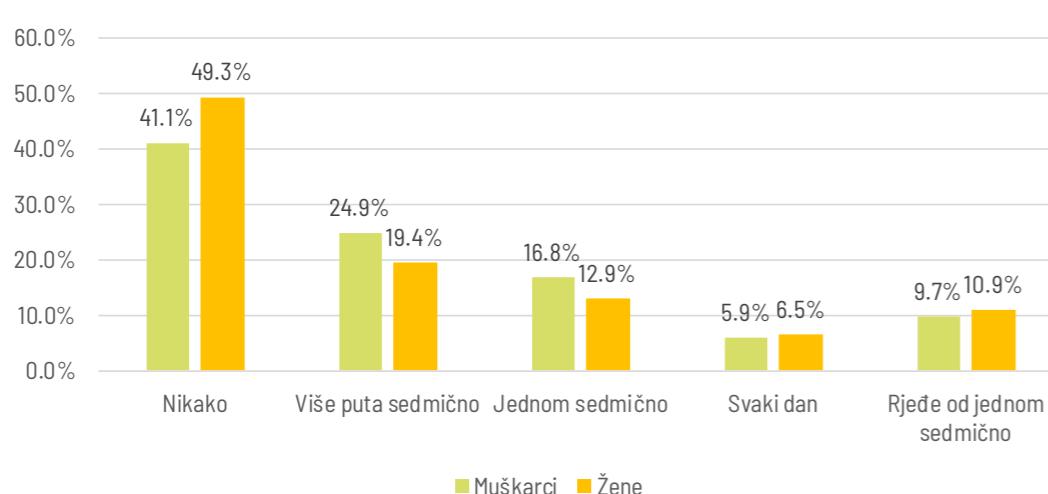
Bavljenje rekreativnim aktivnostima

Oko 49% djevojaka i 41% muškaraca Brčko distrikta BiH ne bavi se rekreativnim ili sportskim aktivnostima.

Iz rezultata o učestalosti bavljenjem rekreativnim i sportskim aktivnostima može se primijetiti kako muškarci posvećuju više pažnje redovnim fizičkim aktivnostima nego što je to slučaj s djevojkama. Oko 6% muškaraca sportom ili rekreacijom bavi se svaki dan, oko 25% ih to radi dva do tri puta sedmično, a jednom sedmično oko 17%.

Djevojke se najčešće bave jogom, pilatesom, plesom i treninzima u teretani, a muškarci ekipnim sportovima.

Grafikon 22. Bavljenje rekreativnim aktivnostima

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

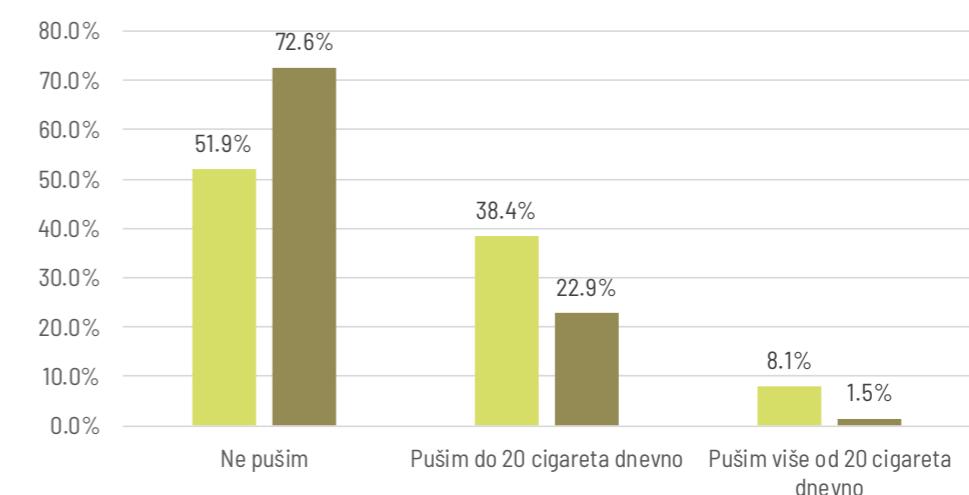
Pušenje

U prosjeku, 35% mladih svakodnevni su pušači, 30% je onih koji puše do 20 cigareta dnevno i 5% onih koji puše više od 20 cigareta dnevno.

Kada govorimo o pušenju, Bosna i Hercegovina je u svim istraživanjima uvijek značajno iznad prosjeka zemalja članica EU. Do istih podataka došlo je i istraživanje među mladima Brčko distrikta BiH, koji cigarete konzumiraju više i češće nego njihovi vršnjaci u drugim zemljama.

Posebno rizična grupa su muškarci, jer cigarete konzumiraju u značajno većem postotku nego žene.

Grafikon 23. Postotak mladih pušača

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Kada je riječ o nargilama, oko 70% mladih izjavljuje kako ih ne konzumira nikako, onih koji nargile konzumiraju više puta sedmično je u prosjeku 4,4% (7% muškaraca i 2% žena). Oko 5% mladih nargilu konzumira jednom sedmično, a oko 19% mladih nargilu konzumira nekoliko puta mjesечно ili rjeđe od toga.

Konzumiranje alkoholnih pića

Oko 49% mladih Brčko distrikta BiH konzumiralo je alkohol jednom ili više puta u posljednjih mjesec dana.

Oko 34% muškaraca i oko 57% žena izjavljuje kako nikako ne konzumira alkohol. U odnosu na svoje vršnjake iz zemalja članica EU te zemalja iz okruženja, mladi u BiH alkohol konzumiraju manje, pogotovo kada govorimo o ženama.

Tabela 18. Konzumiranje alkohola u referentnih mjesec dana

	Muškarci	Žene	Ukupno
Ne pijem alkoholna pića	34,1%	57,2%	46,1%
Niti jednom u posljednjih mjesec dana	1,1%	6,0%	3,6%
Jedanput u posljednjih mjesec dana	11,4%	14,9%	13,2%
2 do 3 puta u posljednjih mjesec dana	34,6%	15,9%	24,9%
4 do 6 puta u posljednjih mjesec dana	14,1%	3,0%	8,3%
7 do 10 puta u posljednjih mjesec dana	2,2%	0,0%	1,0%
Više od 10 puta u posljednjih mjesec dana	1,6%	1,0%	1,3%

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Konzumiranje opojnih droga

Mladi uglavnom navode kako ne konzumiraju opojne droge (88% muškaraca i 95% žena).

Navedene podatke o konzumiranju opojnih droga treba posmatrati s rezervom jer je postotak mladih koji konzumiraju opojne droge vjerovatno veći od pronađenog. Prema izvještajima institucija poput MUP-a i slično, postotak mladih koji konzumiraju opojne droge veći je od navedenog te postoji mogućnost da ispitanici u ovom istraživanju nisu bili spremni iskreno odgovoriti na ovo pitanje iako je istraživanje bilo anonimnog karaktera.

Tabela 19. Konzumiranje opojnih droga u referentnih mjesec dana

	Muškarci	Žene	Ukupno
Ne konzumiram opojne droge	88,1%	94,5%	91,5%
Niti jednom	5,9%	4,0%	4,9%
Samo jedanput	2,7%	,5%	1,6%
Do 5 puta	1,1%	,5%	,8%
Do 10 puta	,5%	0,0%	,3%
Više od 10 puta	,5%	0,0%	,3%

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Ishrana

Preciznih podataka o zastupljenosti gojaznosti kod populacije mladih u BiH nema, ali prema podacima CIA-e iz 2016. godine, navodi se kako je 17,9% odraslih u BiH pretilo. Odrasli u ovom slučaju predstavljaju sve osobe starije od 20 godina. Različite

organizacije koje se bave mjerjenjima ovih zdravstvenih pokazatelja imaju upozoravajuće procjene za pojavu gojaznosti u BiH u budućnosti kod svih dobnih skupina te ukazuju na to da se ovim pitanjem treba ozbiljno baviti.

Kada govorimo o mladima u Brčko distriktu BiH, oko 30% mladih je u referentnih godinu dana na neki način promijenilo svoju ishranu. Najviše (oko 12%) ih je samoinicijativno iz prehrane izbacilo određene namirnice (naprimjer: meso, šećer, masti, soli i slično). Oko 7% je ishranu promijenilo na način da koristi određene dodatke prehrani (proteine, vitamine, šejkove, općenito suplemente), oko 4% je u prehranu uključilo dodatke u obliku bobica, sjemenki, sirove hrane i slično. Oko 4% mladih ima drugačiju prehranu zbog određenih zdravstvenih stanja poput dijabetesa, alergija i drugih zdravstvenih stanja.

Psihičko zdravlje

Oko 15% mladih Brčko distrikta BiH posjetilo je psihologa, za više od polovine njih posjeta psihologu bila je korisna.

Mladi koji nikada nisu posjetili psihologa najčešće navode kako nisu osjetili potrebu za posjetom psihologu. Kao razlog neposjećivanja psihologa oko 11% mladih navodi kako im je bilo neprijatno tražiti psihološko savjetovanje. Također, oko 5% ih navodi kako psihologa nije posjetilo jer te usluge nisu dostupne u mjestu u kojem žive. Oko 7% mladih psihologa nije posjetilo jer nisu znali kome da se obrate iako su to željeli.

Kada govorimo o korisnosti posjećivanja psihologa, oko 63% mladih koji su posjetili psihologa procjenjuje kako im je razgovor s psihologom bio koristan, oko 20% ih navodi kako im razgovor nije koristio, a oko 18% ne može procijeniti da li im je razgovor bio od pomoći ili ne.

Kultura i sport mladih

6. KULTURA I SPORT MLADIH

Zadovoljstvo podrškom kulturi

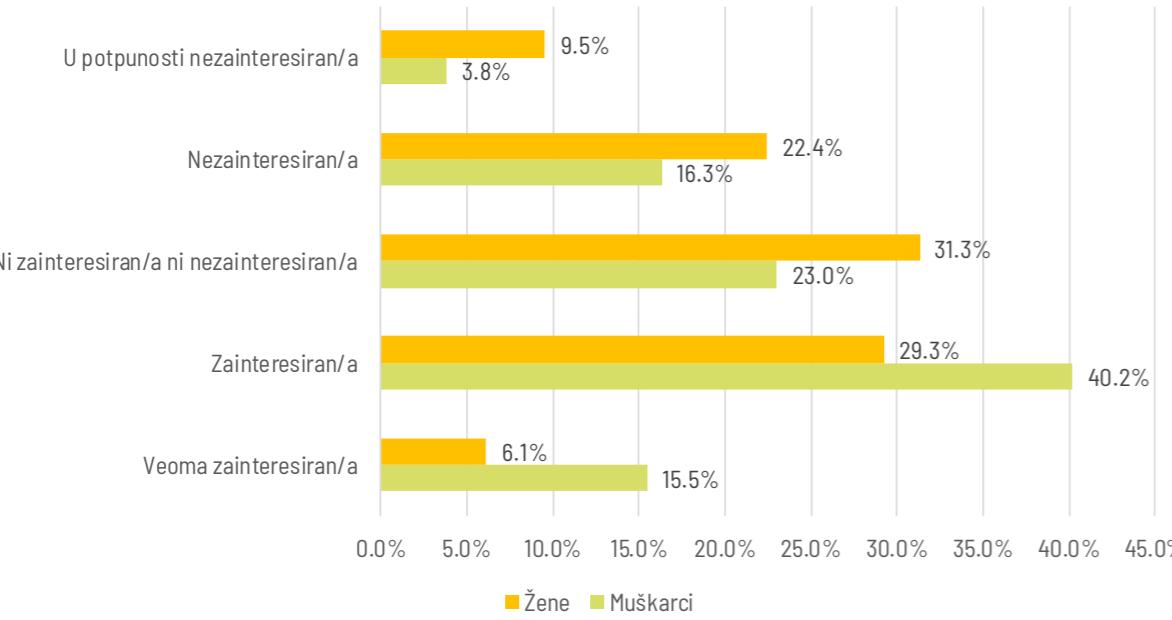
Mladih koji su zadovoljni podrškom lokalnih vlasti kada je u pitanju kulturni sadržaj je u prosjeku oko 21%.

Kada je u pitanju zadovoljstvo mladih podrškom lokalnih vlasti u oblasti kulture, mlađi uglavnom nemaju jasno izražen stav, jer ih većina izjavljuje kako su „ni zadovoljni ni nezadovoljni“ podrškom koju lokalne vlasti pružaju u oblasti kulture (44,8%). U gradskim sredinama oko 7% mladih navodi kako su veoma nezadovoljni podrškom lokalnih vlasti kada je u pitanju kulturni sadržaj. U vangradskim sredinama veoma nezadovoljnih je nepunih 1%. Mlađi koji su nezadovoljni je oko 17% u gradskim i oko 13% u vangradskim sredinama. Zadovoljnih je oko 21,2%, a veoma zadovoljnih 1,8%.

Odnosom medija, odnosno vremenom koje mediji posvećuju kulturi, zadovoljno je oko 31% mladih. Nezadovoljnih je oko 14%, a onih koji nisu ni zadovoljni ni nezadovoljni je oko 44%.

Kada se govori o zadovoljstvu mladih podrškom kulturi, bitno je ustanoviti i koliko su mlađi zaista zainteresirani za kulturne i umjetničke sadržaje. Značajan broj mladih koji nemaju izražen stav o tome da li su zadovoljni ili ne podrškom lokalnih vlasti kulturi ukazuje na to da postoji određeni broj mladih kojima kultura u suštini i nije sfera interesiranja. Stoga je mlađima postavljeno i direktno pitanje o tome koliko su zainteresirani za kulturu i umjetnost. U prosjeku, 24,6% mladih navodi kako su nezainteresirani ili potpuno nezainteresirani za ovu vrstu sadržaja. Zainteresiranih je oko 36%, veoma zainteresiranih oko 12%, a onih koji biraju neutralan odgovor (ni zainteresiran ni nezainteresiran) je oko 26%.

Grafikon 24. Zainteresiranost mladih za kulturne i umjetničke sadržaje

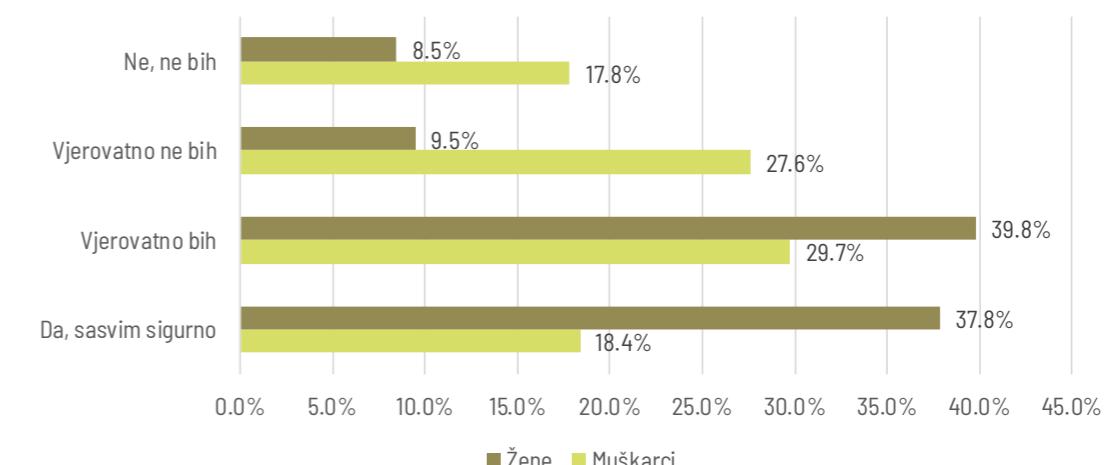

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Više od polovine mladih ima priliku posjećivati događaje iz oblasti kulture i umjetnosti (predstave, koncerte, izložbe i slično), ali rijetko. Onih koji imaju priliku ovakve događaje posjećivati često je 14% iz gradskih sredina i oko 8% iz vangradskih sredina. Mlađih koji nemaju priliku posjećivati kulturne i umjetničke događaje je oko 15%.

Kada bi imali priliku posjećivati kulturne i umjetničke događaje, oko 29% mlađih bi ih sasvim sigurno posjećivalo. Da bi vjerovatno posjećivali događaje iz oblasti kulture i umjetnosti navodi oko 35% mlađih. Onih koji sigurno ne bi posjećivali ovakve događaje je oko 13%, a mlađih koji kažu da vjerovatno ne bi posjećivali je oko 18%. Više interesiranja za kulturne i umjetničke sadržaje pokazuju žene.

Grafikon 25. Vjerovatnost posjećivanja kulturnih i umjetničkih događaja

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Zadovoljstvo podrškom sportu

Mlađi su općenito više zadovoljni nego nezadovoljni kada je u pitanju podrška lokalnih vlasti sportu, no najviše je onih koji biraju neutralne odgovore.

Tabela 20. Zadovoljstvo mladih podrškom sportu

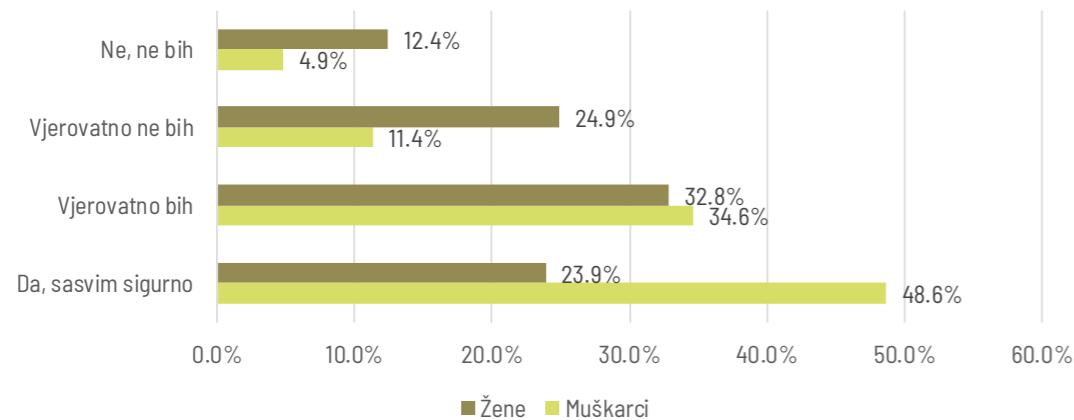
	Veoma nezadovoljan/na	Nezadovoljan/na	Ni zadovoljan/na ni nezadovoljan/na	Zadovoljan/na	Veoma zadovoljan/na	Ne znam
Muškarci	5,9%	13,0%	43,8%	31,4%	2,2%	3,8%
Žene	4,0%	14,9%	38,3%	28,9%	2,0%	11,9%
Gradske sredine	5,9%	15,1%	34,7%	33,1%	2,1%	9,2%
Vangradskе sredine	3,4%	12,2%	51,0%	25,2%	2,0%	6,1%

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Kada govorimo o prilikama za posjećivanje sportskih događaja, oko 40% muškaraca i 20% žena izjavljuje kako često ima priliku posjećivati sportske događaje. U prosjeku, oko 53% mladih rijetko ima priliku posjećivati događaje iz sporta, a oko 3% muškaraca i oko 17% žena navodi kako nikako nema priliku posjećivati sportske događaje.

Žene pokazuju manje interesiranja za posjete sportskim događajima. Oko 25% žena naspram 11% muškaraca navodi kako vjerovatno ne bi posjećivale sportske događaje čak i kada bi imale priliku za to.

Grafikon 26. Vjerovatnost posjećivanja sportskih događaja

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

I kod intenziteta bavljenja sportom žene pokazuju nižu aktivnost. Na pitanje o tome koliko sati dnevno su bile posvećene bavljenju sportom ili rekreacijom u referentnih sedam dana, oko 44% žena odgovorilo je kako se nisu nikako bavile sportom. Kod muškaraca ovaj odgovor iznosi oko 34%.

Mladi koji se bave sportom najčešće se bave ekipnim sportovima kada je riječ o muškarcima te fitnesom kada je riječ o ženama.

Tabela 21. Vrste sportova s obzirom na spol

	Muškarci	Žene
Ekipni (nogomet, košarka, odbojka i sl.)	58,1%	26,5%
Treninzi u teretani (body building, kondicijsko vježbanje i sl.)	19,0%	24,5%
Trčanje	7,6%	12,2%
Individualni (tenis, plivanje i sl.)	1,9%	1,0%
Borilački sport	8,6%	3,1%
Planinarenje, brzo hodanje, hiking i sl.	0,0%	5,1%
Fitnes (pilates, joga, aerobik, ples)	1,0%	23,5%
Ekstremni sport	1,0%	0,0%
Bicikлизам	1,0%	4,1%
Zimski sportovi	1,0%	0,0%

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Aktivizam mladih

7. AKTIVIZAM MLADIH (UČEŠĆE, VOLONTIRANJE I MOBILNOST)

Zainteresiranost za politiku

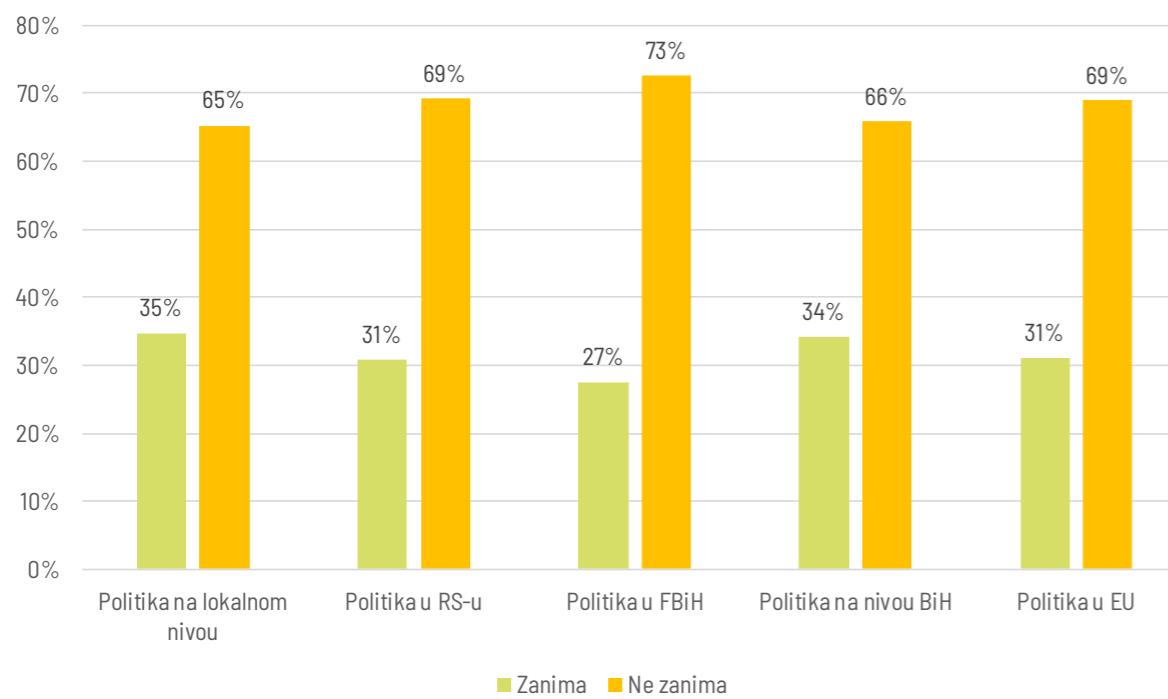
Mlade Brčko distrikta BiH najmanje zanima politika u Federaciji BiH, a najviše politika na nivou lokalne zajednice.

Od postotka mladih koje politika zanima, najviše je onih koje zanima politika na nivou lokalne zajednice (34,7%) te politika na nivou BiH (34,2%). Posebnu pažnju potrebno je obratiti na oko 65% mladih koje ne zanima politika na lokalnom nivou, s obzirom na činjenicu da se većina odluka značajnih za život mladih ljudi donosi upravo na ovom nivou vlasti.

Mlade Brčko distrikta BiH najmanje zanima politika u Federaciji BiH, jer se 72,5% mladih izjašnjava kako ih politika u tom entitetu u većoj ili manjoj mjeri ne zanima. Slijedi politika na nivou Republike Srpske, koja ne zanima 69,2% mladih. Politika na nivou EU zanimljiva je za 31,1% mladih.

Međutim, interesiranje za Evropsku uniju vjerovatno je veće jer na pitanje o tome da li bi članstvo BiH u Evropskoj uniji bilo dobro ili loše, oko 41% mladih odgovara kako smatra da bi članstvo BiH u EU bilo dobro. Onih koji smatraju da bi članstvo u EU bilo loše je oko 18%, a oko 29% mladih nema izražen stav po ovom pitanju te bira opciju „ni dobro ni loše“. Značajan je i udio mladih koji ne znaju da li bi članstvo BiH u EU bilo dobro ili loše (oko 11%).

Grafikon 27. Zainteresiranost mladih za politiku

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

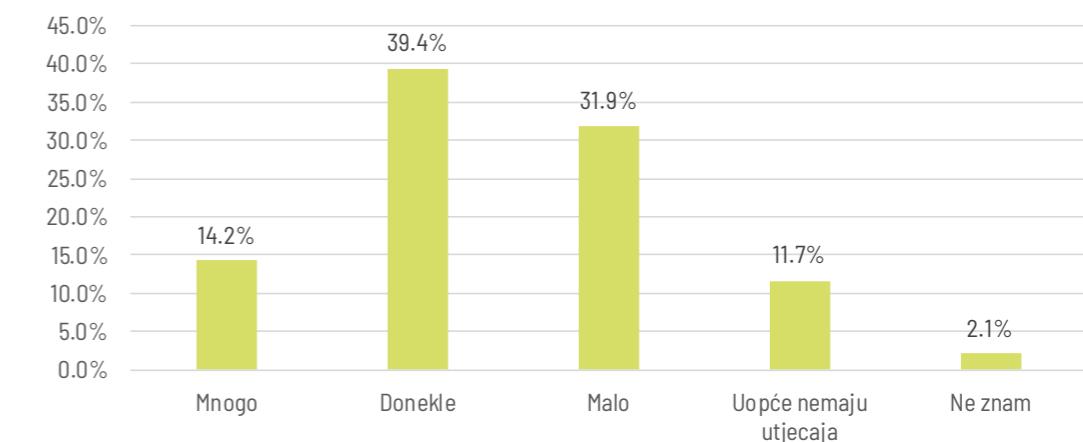
Načini učešća u donošenju odluka i mladi

Mišljenje mladih da nemaju utjecaja na donošenje odluka koje ih se tiču na lokalnom nivou snažno je prisutno u svim dosad provedenim istraživanjima. Oko 44% mladih mišljenja je kako nema nimalo ili ima vrlo malo utjecaja na donošenje odluka na lokalnom nivou.

Oko 14% mladih Brčko distrikta BiH smatra kako mladi imaju mnogo utjecaja na donošenje odluka na lokalnom nivou. Da mladi imaju donekle utjecaja smatra oko 39% mladih.

Mladi iz vangradskih sredina manje su uvjereni u to da imaju utjecaja na donošenje odluka na lokalnom nivou nego što to misle mladi iz gradskih sredina.

Grafikon 28. Mišljenje mladih o tome koliko mladi imaju utjecaja na donošenje odluka koje ih se tiču na lokalnom nivou

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Rad u političkim strankama i rad u nevladinim organizacijama mladi smatraju najučinkovitijim načinima na koje pojedinac može utjecati na promjene u društvu. Najmanje učinkovitim smatraju potpisivanje peticija i učešće u javnim demonstracijama.

Tabela 22. Procjena učinkovitosti različitih mehanizama učešća u društvenim promjenama

	Potpuno neučinkovito	Neučinkovito	Učinkovito	Vrlo učinkovito
Rad u političkoj stranci	4,1%	12,2%	53,9%	19,7%
Rad u nevladinim organizacijama ili udruženjima	3,6%	19,4%	50,3%	17,9%
Glasanje na izborima	6,5%	23,1%	50,3%	11,7%
Lično kontaktiranje političara, tj. onih koji odlučuju	5,4%	19,9%	39,6%	26,4%
Učestvovanje u javnim demonstracijama	7,3%	35,0%	39,1%	7,5%
Potpisivanje peticija	8,5%	35,2%	39,1%	7,8%

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Da glasanje na izborima smatraju relativno učinkovitim, potvrđuju i podaci o izlaznosti mladih na izbore. Prema evidenciji Centralne izborne komisije BiH, na općim izborima 2018., od ukupnog broja mladih (do 30 godina) koji su imali pravo glasa, glasalo je 49,94% mladih. Izlaznost birača preko 30 godina starosti iznosila je 54,88%. Mladi u Brčko distriktu BiH čine 16,48% biračkog tijela.

Oko 52% ispitanih mladih Brčko distrikta BiH navodi kako su glasali na prošlim izborima. Većina mladih koji nisu glasali navode kako to nisu učinili jer još uvijek nisu imali pravo glasa. Oko 17% mladih nije glasalo jer ne vjeruje da će se nešto promijeniti, 10,3% mladih ne zna kojoj stranci da pokloni povjerenje, a oko 3% mladih nije glasalo jer su bili spriječeni radnim obavezama i oko 2% nije glasalo jer su bili izvan zemlje u vrijeme izbora. Na pitanje o tome da li bi glasali aко bi izbori bili održani iduće sedmice, potvrđeno je odgovorilo oko 55% mladih. Oko 14% mladih ne bi glasalo jer još uvijek nema pravo glasa, onih koji nisu sigurni da li bi glasali je oko 13%, a mladih koji ne bi glasali je oko 18%.

Aktivni mladi

Omladinske organizacije uspijevaju okupiti najveći broj mladih, slijede ih političke stranke i omladinske organizacije političkih stranaka.

Najviše mladih uspjele su okupiti omladinske organizacije. Slijede ih političke stranke, zatim omladinske organizacije političkih stranaka te organizacije za ljudska prava i humanitarnu pomoć.

Tabela 23. Članstvo u organizacijama

	% članova	% učešća u aktivnostima
Omladinske organizacije ili asocijacije	13,0%	17,9%
Religijske organizacije, uključujući omladinske religijske organizacije	1,8%	1,0%
Političke stranke	8,0%	7,8%
Organizacije za ljudska prava i/ili humanitarnu pomoć	2,1%	2,8%
Omladinske organizacije političkih stranaka	3,9%	3,4%
Okolišne organizacije, tj. organizacije za zaštitu životne sredine	0,5%	0,8%

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Mladih koji su učestvovali u aktivnostima navedenih organizacija bez obzira na to da li su članovi organizacije ili ne u nekim slučajevima je više nego članova, dok je u nekim učešće u aktivnostima niže od članstva.

Povjerenje prema vlastima, institucijama, političkim subjektima

Najmanje povjerenja mladi imaju u političke stranke. Više od 91% mladih u manjoj ili većoj mjeri ne vjeruje političkim strankama, dok je onih koji imaju određeni stepen povjerenja prema političkim strankama 2,6%.

Također, mladi ne vjeruju ni vlastima, bilo da se radi o vlastima na nivou entiteta ili na nivou BiH. Pravosudnom sistemu ne vjeruje više od 70% mladih, a u javne institucije povjerenje nema oko 69% mladih.

Tabela 24. Povjerenje mladih prema vlastima, institucijama, političkim subjektima

	Imam potpuno povjerenje	Više vjerujem nego ne vjerujem	Više ne vjerujem nego vjerujem	Nimalo ne vjerujem	Ne znam	Ne želim odgovoriti
Političke stranke	1,6%	21,5%	35,5%	35,8%	5,4%	0,3%
Entitetske vlasti	0,3%	19,9%	43,8%	28,5%	7,0%	0,5%
Vlasti na nivou BiH	0,5%	19,2%	38,6%	36,8%	4,4%	0,5%
Javne institucije	2,1%	32,4%	38,6%	23,1%	3,9%	0,0%
Pravosudni sistem	1,6%	28,5%	33,2%	31,9%	4,9%	0,0%

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Lični prioriteti i prioriteti BiH

Mladi smatraju kako bi najveći prioritet bh. vlasti u narednih pet godina trebalo biti zapošljavanje. Zatim kao prioritet za vlasti vide obrazovanje, zdravstvenu zaštitu i sigurnost. Nacionalne interese, međunarodnu saradnju i putnu infrastrukturu mladi vide kao najmanje važne.

Tabela 25. Šta bi trebali biti prioriteti vlasti u BiH u narednih pet godina?

	Ukupno	Muškarci	Žene
Zapošljavanje	60,6%	65,4%	56,2%
Obrazovanje	51,3%	47,6%	54,7%
Zdravstvena zaštita	33,9%	31,4%	36,3%
Sigurnost	28,2%	28,6%	27,9%
Upravljanje migracijama iz zemlje/odlazak stanovništva	24,9%	24,9%	24,9%
Zaštita okoliša i borba protiv klimatskih promjena	12,7%	8,6%	16,4%
Upravljanje migracijama u zemlju/dolazak migranata	9,8%	14,1%	6,0%
Socijalna zaštita	9,1%	9,7%	8,5%
Demokratizacija društva	9,1%	9,7%	8,5%
Solidarnost između različitih grupa građana	8,0%	7,0%	9,0%
Nacionalni interesi	6,0%	3,8%	8,0%
Međunarodna saradnja	4,4%	2,7%	6,0%
Putna/transportna infrastruktura	4,4%	4,3%	4,5%

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Pitanja nezaposlenosti, tržišta rada, ekonomske situacije i općenito pitanja vezana za finansije najveća su briga za mlade lude.

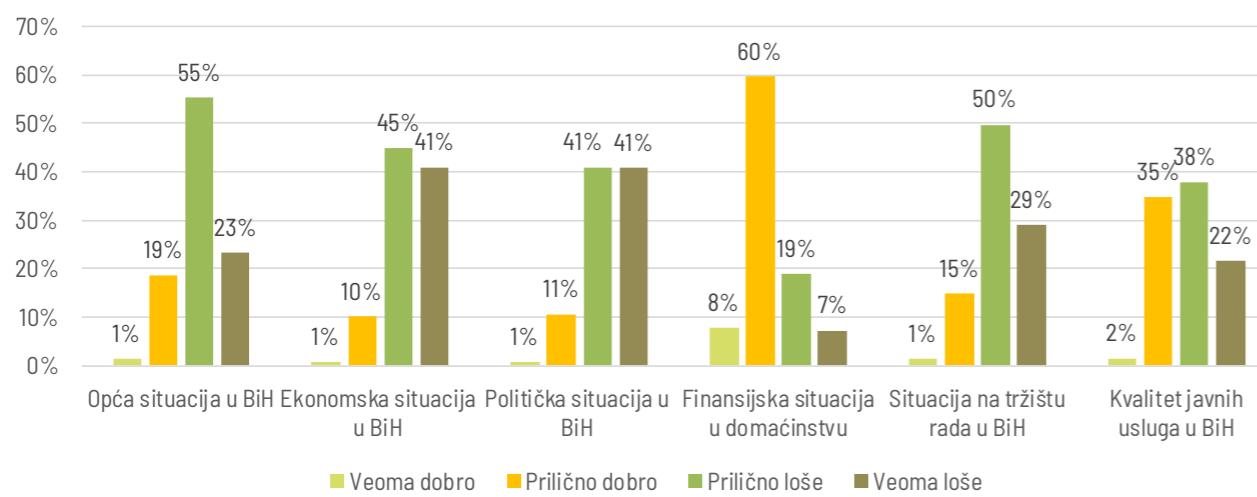
Tabela 26. Teme koje mlade najviše brinu

	Ukupno	Gradske sredine	Vangradske sredine
Rast cijena/troškovi života	37,9%	38,2%	37,4%
Nezaposlenost	36,6%	30,7%	46,3%
Ekonomска situacija	31,2%	34,5%	25,9%
Korupcija	29,9%	25,2%	37,4%
Odlazak stanovništva	28,3%	27,7%	29,3%
Zdravstveni sistem	19,7%	17,6%	23,1%
Obrazovni sistem	19,5%	20,2%	18,4%
Nacionalizam	17,1%	16,4%	18,4%
Kriminal	15,8%	16,8%	14,3%
Dolazak migranata	7,5%	8,8%	5,4%
Okolišna/klimatska pitanja	4,2%	5,0%	2,7%
Stambena politika	2,9%	1,7%	4,8%
Socijalna politika	2,1%	2,5%	1,4%
Penzioni sistem	1,8%	,8%	3,4%
Javni dug	1,8%	2,1%	1,4%

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Mladi su također zabrinuti zbog odlaska stanovništva, korupcije, kriminala, nacionalizma te zdravstvenog i obrazovnog sistema.

Mladi su najviše nezadovoljni političkom i ekonomskom situacijom u BiH. Oko 82% mladih političku situaciju u BiH ocjenjuje kao lošu i veoma lošu, dok o ekonomskoj situaciji u zemlji isto mišljenje ima oko 86% mladih. Da je opća situacija u BiH loša i veoma loša, smatra oko 78% mladih, a 79% mladih smatra da je tako i na tržištu rada u BiH.

Grafikon 29. Procjena različitih društvenih okvira

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Na pozitivnoj strani nalaze se procjene o finansijskoj situaciji domaćinstva u kojem mlađi žive. Kvalitet javnih usluga oko 59% mladih ocjenjuje lošim i veoma lošim.

Volontiranje

Oko 24% mladih učestvovalo je u nekoj organiziranoj volonterskoj aktivnosti u referentnih godinu dana. Mladih koji nisu volontirali je u prosjeku oko 73%, a onih koji se ne sjećaju jesu li volontirali ili ne je oko 3%.

Kada govorimo o organiziranim volonterskim aktivnostima u sklopu škole ili fakulteta, oko 43% mladih iz gradskih sredina i oko 23% mladih iz vangradske sredine navodi kako u okviru njihove škole/fakulteta ne postoji neka vrsta organiziranog volonterskog rada s djelovanjem unutar ili van škole/fakulteta. Da takve aktivnosti postoje izjavljuje u prosjeku oko 14% mladih, a da im nije poznato postoji li organizirana volonterska aktivnost u okviru formalnog obrazovanja koje pohađaju navodi oko 13% mladih.

Mobilnost mladih

Postotak mladih Brčko distrikta BiH koji su imali priliku putovati u druge gradove unutar BiH u referentnih godinu dana iznosi 74,4%, a onih koji su u istom periodu putovali izvan BiH je 57%.

Od broja mladih koji su u posljednjih 12 mjeseci putovali u druge gradove unutar BiH, najviše ih je putovalo u Tuzlu, Sarajevo, Bijeljinu, Orašje i Banju Luku.

Kada se radi o organiziranim putovanjima, mladi su uključeni u studentske razmjene (1,8%), ljetne škole (3,6%), volonterske kampove (12,4%), škole u prirodi (5,2%), studijska putovanja (9,3%), ekskurzije unutar entiteta (14,8%), ekskurzije u drugi entitet (21,8%) i ekskurzije u inozemstvo (17,4%).

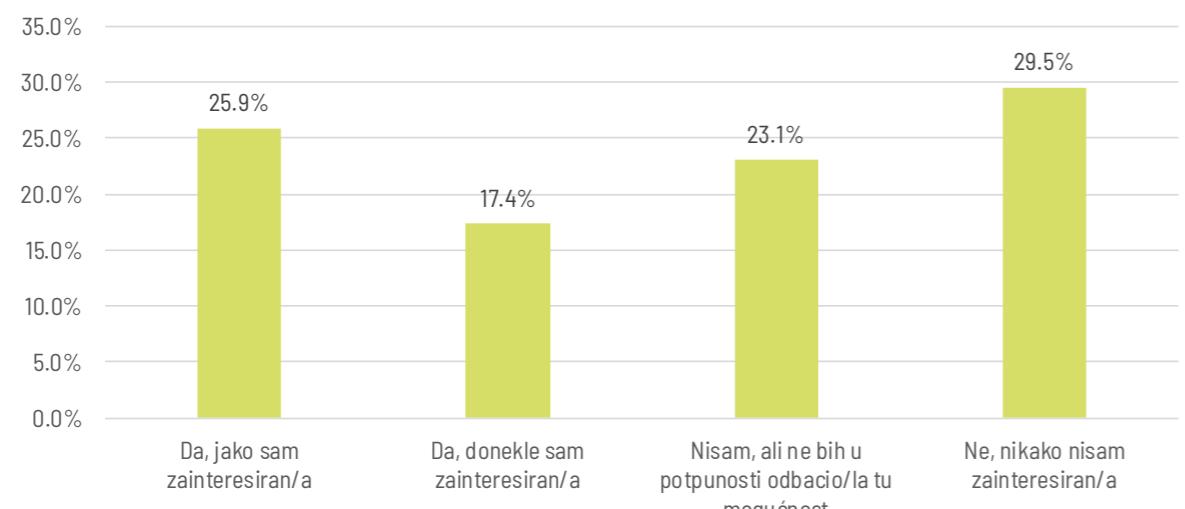
Što se tiče putovanja u inozemstvo, mladi su najčešće putovali u Srbiju, Hrvatsku, Austriju, Njemačku i Crnu Goru. Najčešći razlozi putovanja su turistički ili posjeta rodbini.

Odlazak iz zemlje

Oko 26% mladih Brčko distrikta BiH generalno je jako zainteresirano za privremeni ili trajni odlazak u inozemstvo iz bilo kojeg razloga. Mladih koji su donekle zainteresirani je oko 17%.

Zainteresiranost mladih za odlazak u inozemstvo generalno je jako visoka u svim istraživanjima o potrebama i problemima mladih. Podaci o odlasku mladih iz zemlje potvrđuju kako mladi svoju zainteresiranost zaista i pretvaraju u realnost te u velikom broju odlaze iz BiH. Uzmemo li u obzir mlađe koji su jako i donekle zainteresirani za odlazak u inozemstvo, dolazimo do postotka od oko 43% mladih koji više ili manje razmišljaju o odlasku.

Mladih koji nisu zainteresirani za odlazak u inozemstvo, ali ipak ne bi u potpunosti odbacili tu mogućnost je oko 23%. Onih koji nisu zainteresirani za odlazak je oko 30%, a mladih koji ne znaju da li bi otišli ili ne je oko 4%.

Grafikon 30. Zainteresiranost mladih za odlazak u inozemstvo

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Kada govorimo o razlozima zbog kojih je ovoliko mladih spremno napustiti domove, najčešći su razlozi vezani za tržište rada (nezaposlenost i niske plaće) i općenito finansijske faktore. Sljedeći po učestalosti su razlozi vezani za obrazovanje i zdravstvo, a značajan je i udio odgovora koji se odnose na sigurnost, životni standard, zasnivanje porodice.

Kada su zamoljeni da napišu tri razloga zbog kojih bi napustili BiH, mladi su uglavnom pisali sljedeće:

- Posao, sigurnost, napredovanje.
- Bolji uvjeti života, veća mogućnost obrazovanja, standard života.
- Politička nesigurnost, socijalna nesigurnost, zdravstvena zaštita.
- Ekonomski situacija, budućnost djece, zdravstvo.
- Obrazovanje.
- Odlazak mladih, male plaće, veći gradovi.
- Novac.
- Novac, više mogućnosti, veći gradovi.
- Sigurnost, egzistencija, zdravstvo.
- Promjena okoline, usavršavanje jezika, samostalnost.
- Finansije, nezaposlenost, sigurnost.
- Novac.
- Studiranje.
- Viši stepen obrazovanja, bolji standard života.
- Korupcija.
- Bolji životni standard, zdravstvena usluga, uređen sistem.
- Nizak standard, mito i korupcija, nezaposlenost.
- Novac i posao.
- Veće mogućnosti, više cijene talente i umjetnost, a time želim da se bavim.
- Veće plaće, više posla.
- Nemam ni posla ni para.
- Bolji uvjeti.
- Novac, radno mjesto i obitelj.
- Bolja plaća, bolji ljudi, civilizacija.
- Veća plaća.
- Budućnost.
- Plaća, povoljniji uvjeti života, bolja budućnost za djecu.
- Nezaposlenost, male plaće, okruženje.
- Etničke podjele, ekonomski nestabilnost, veći prihodi.
- Posao.
- Budućnost, bolji uvjeti, novac.
- Nepravda, korupcija i nizak životni standard.
- Bolja budućnost.
- Karijera, novac.
- Veće plaće, bolje zdravstvo, naprednost.
- Finansije, socijalna sigurnost.

- Posao, sigurnost, napredak.
- Korupcija, nacionalizam, zaposlenje.
- Finansije, okolina, društvo.
- Posao, obrazovanje, ugodnost života.
- Radno mjesto, zdravstvo.
- Studiranje, bolja plaća, bolji život.
- Posao, novac, bolji život.
- Ekonomski, obrazovni, zdravstveni.
- Posao, zdravstvo, sigurnost.
- Bolji život.
- Posao, školovanje, život.
- Novac, širi spektar raznih mogućnosti, slobode.
- Novac.
- Loša sigurnosna situacija, zdravstveni sistem.
- Uvjeti života.
- Bolji uvjeti života.
- Fakultet, uspjeh, širi spektar mogućnosti.
- Veće plaća, kvalitetniji način života, mentalitet ljudi.
- Novac, samostalnost, avantura.
- Novac, šire mogućnosti, bolji uvjeti.
- Posao, obrazovanje, bolji standardi.
- Posao, obitelj, budućnost djece.
- Uvjeti života.
- Novac.
- Najviše zbog novca.
- Bolji standardi i plaće.
- Bolje plaće, posao u struci.
- Novac, društvo.
- Novac, penzija, nedostatak stanovnika u BiH.
- Nepronalažak dobrog posla u BiH.
- Novac, lagodan život, više dobrih prilika.
- Ekonomski status, sigurnost, prosperitet.
- Novac.
- Bolje plaće, posao, mentalitet.
- Posao, standard života.
- Posao.
- Obrazovanje.
- Bolje obrazovanje.
- Monotonija života, želja za uspjehom.
- Loši standardi, nemogućnost napredovanja.
- Škola, posao, putovanja.
- Bolja plaća.
- Bolje ču naći posao.
- Bolje sve.
- Budućnost.
- Veće plaće, bolji standardi. Omogućio bih ljepšu budućnost svojoj ženi i djeci koju će dobiti.
- Život na višoj razini. Tamo bih uspio priuštiti sebi ono što želim.
- Veće plaće.
- Novac, bolji standard i posao.
- Bolje plaće, više mogućnosti i malo ljudi u BiH.
- Posao, sigurnost, prilike.
- Posao, napredovanje, standard života.
- Treba mi više novca.
- Bolja budućnost.
- Bolji uvjeti života.
- Novac.
- Zanimljiviji život.
- Zdravstvo.
- Veće plaće, sigurnost, bolji zakoni.
- Lagodan život, sloboda i novac.
- Novac.
- Posao i novac.
- Studiranje.
- Studiranje i posao.
- Obrazovanje i posao.
- Posao.
- Posao, bolji život.
- Novac, posao, bolji odnos vlasti prema pojedincu.
- Ljudi imaju više prava, veće plaće, bolji standardi.
- Više mogućnosti, više novca.
- Lakše će tamo naći siguran posao i priuštiti sve što mi je potrebno.
- Samo tako će moje dijete imati normalan život.
- Loši uvjeti.
- Bolji život, više mogućnosti.
- Posao koji želim da radim, dok ovdje to ne mogu jer nije plaćen.
- Ne sviđa mi se mentalitet naših ljudi, treba mi promjena.
- Čeka me bolje plaćen posao.
- Želja za boljim životom.
- Bolji standardi, veća sloboda.
- Definitivno odlazim, ovdje kod nas će biti sve gora situacija. Doktori loši, poslodavci gledaju samo sebe. Želim da napredujem, a to ovdje neću moći.
- Budućnost.
- Glad, dosada, majka.
- Zbog budućnosti djeteta.
- Nezaposlenost u BiH, omogućavanje boljeg života.

- Posao, sigurnost, novac.
- Želja za napredovanjem, učenje jezika.
- Finansije, standard života, obrazovanje.
- Obrazovanje, finansije, standard života.
- Bolji život, veći grad, bolja zarada.
- Bolji životni uvjeti, veći prihodi, upoznavanje druge sredine.
- Bolji kvalitet života.
- Posao, bolja budućnost, perspektiva.
- Posao, bolji život, budućnost.
- Novčani razlozi, majka u inozemstvu, posao.
- Cijeni se rad, uređen sistem, bolja budućnost.
- Bolji život, veći prihodi, bolje zdravstvo.
- Novac, zaposlenje.
- Bolje obrazovanje, zdravstvo, veći mjesecni prihodi.
- Novac.
- Pored boljih plaće, bolje zdravstvo i sigurniji život.
- Bolji posao, veće plaće.
- Posao, sport.
- Novac, standard, sigurnija budućnost.
- Sklapanje braka.
- Penzioni sistem, finansije.
- Posao, bolji život.
- Nezaposlenost.
- Posao.
- Posao, obitelj, budućnost.
- Posao, obitelj.
- Posao, djeca, život.
- Novac, zdravstvo, školovanje.
- Viši standardi, novac, obrazovanje.
- Životni standard, socijalna sigurnost, uređen sistem.
- Posao, budućnost djece, sređeno društvo.
- Male plaće, loše zdravstvo i društveno stanje užas.
- Bolje prilike za posao i karijeru, više novca.
- Standard, novac, mogućnosti.
- Siromašna zemlja, male plaće.
- Ljubav, želja za novim načinom života.
- Život je zanimljiviji.
- Slabe plaće, a troškovi sve veći.
- Želim da se osamostalim u potpunosti.
- Bolji i lakši život.
- Želim bolje plaće i posao.
- Novac.
- Novac, bolji život.
- Bolja budućnost.
- Bolji standardi.
- Bolje plaće, bolji zakoni.
- Novac.
- Posao, karijera.
- Društvo.
- Zbog novca.
- Posao.
- Posao, plaća, bolji život.
- Ne vidim budućnost ovdje.
- Zaposlenje.
- Bolji život, novac.
- Više mogućnosti, bolje obrazovanje i zdravstvo.
- Veći prihodi, sigurnost i bolji život.
- Posao, plaća i mogućnosti.
- Budućnost djece, posao i loš životni standard u BiH.
- Radno mjesto, rad u struci i plaća za održeni posao.
- Posao, plaće, brže napredovanje u poslu.
- Posao, novac, standard života / troškovi života.
- Loše zdravstvo, nezaposlenost, nesigurnost.
- Bolji život, više mogućnosti, više para.
- Loš način života u BiH, loša zdravstvena zaštita, loše političko stanje.
- Posao, ekonomija.
- Obrazovanje, posao.
- Nezaposlenost, nesigurnost položaja zaposlenih, korupcija, ekonomska situacija, mentalni sklop stanovništva, nacionalizam.
- Posao, plaća.
- Posao.
- Obrazovanje i posao.
- Bolji standardi.
- Obrazovanje.
- Na prvom mjestu loš obrazovni sistem. Ekonomska situacija.
- Sviđa mi se brži život i što bih tamo mogla biti ono što hoću. U našem gradu nailazim samo na nerazumijevanje.
- Brčko nije grad za mene, dosadan i monoton.
- Bolji uvjeti, bolji zakoni.
- Živio sam u Beču i više mi odgovara njihov mentalitet, navike i način života.
- Posao, obrazovanje djece, novac.
- Ništa mi se ne sviđa. Žena ne može s fakultetom da

- Bolji život, posao, novac.
- Bolji standardi, bolje zdravstvo, bolji posao i plaća.
- Novac, posao, obrazovanje djece.
- Obrazovanje.
- Novac.
- Zaposlenje, plaća.
- Novac, zdravstvo.
- Novac.
- Prihodi.
- Nemam nadu u popravak ekonomske, obrazovne, društvene situacije u BiH niti u mogućnosti zaposlenja u struci. Politička situacija je očajna i ne želim da žrtvujem vlastitu dobrobit u državi koja ignorira svoje građane, njihove potrebe i standarde života te prava manjinskih grupa (etičkih manjina, lgbtq populacije, osoba s invaliditetom...).
- Studiranje, bolji životni uvjeti.
- Imam brata u Njemačkoj, pa bih zbog njega prije otišao.
- Zaposlenje.

- dobije posao, a moj je slabo plaćen.
- Bolji život.
- Nemam posla, diskriminacija.
- Novac.
- Loše zdravstvo i plaće.
- Bolja budućnost.
- Posao, plaće i obitelj.
- Studij, posao i novac.
- Posao, obitelj i nedostatak posla u BiH.
- Posao, novac i život u inozemstvu.
- Obitelj, društvo i posao.
- Više mogućnosti, novca.
- Novac.
- Novac i posao.
- Životni uvjeti loši.
- Sport, obrazovanje i plaća.
- Porodica, posao, škola.
- Zaposlenje.
- Život kod roditelja.

Iz odgovora mladih zapaža se često korištenje riječi „sistem“, „standard“, „sigurnost“ i „porodica“ te „budućnost“ i „život“. Očigledno je da mladi žele živjeti u zemlji u kojoj postoji uređen sistem koji je svojevrsna garancija sigurnog okruženja u kojem se mladi ne boje zasnivati porodice.

Rijetke su mlade osobe koje ne poznaju nekoga ko je napustio Bosnu i Hercegovinu. Oko 41% mladih ima članove iz uže porodice, a 61% iz šire porodice koji su napustili BiH u proteklih sedam godina. Oko 68% mladih poznaje nekoga iz susjedstva ko je napustio zemlju.

Zvanične statistike o broju ljudi koji su napustili zemlju u proteklim godinama nažalost ne postoje, pa tako ne možemo sa sigurnošću tvrditi ni koliko mladih je otišlo iz BiH, a pogotovo koliko ih je otišlo iz Brčko distrikta BiH.

Odlazak stanovništva, a posebno mladih i radno sposobnih stanovnika, gorući je problem za bh. društvo u cjelini, koji već pokazuje široku lepezu negativnih pojava u skoro svim sferama življenja u BiH. Pretpostavlja se da će se trend iseljavanja stanovništva nastaviti i u narednim godinama, i to pojačanim intenzitetom zbog olakšavanja procedura za imigraciju u druge zemlje te zbog potrebe razvijenih evropskih zemalja za radnom snagom. Stoga je opravdano za prepostaviti kako će se problemi uzrokovani nedostatkom potentnog stanovništva još više naglasiti u narednim godinama.

Na osnovu Ankete o radnoj snazi, koju jedanput godišnje objavljuje Agencija za statistiku BiH, može se utvrditi pad u broju stanovnika općenito te pad u broju radno sposobnog stanovništva u proteklih deset godina. Tako je BiH od 2008. do 2018. godine izgubila više od pola miliona stanovništva, od čega je oko 250.000 radno sposobnog stanovništva. Ako se posmatra duži vremenski period, ove brojke su mnogo veće. Analiza Svjetske banke i Instituta za ekonomske studije u Beču objavljena početkom 2018. godine pokazala je da je Bosna i Hercegovina balkanska zemlja s najviše iseljenika, koju je od rata napustilo 1,3 miliona ljudi, što iznosi trećinu stanovništva. Procjene nekih drugih institucija i organizacija su manje ili

veće od navedenih, ali je činjenica da je broj stanovnika značajno opao i da se nezaustavljivo nastavlja kroz godine. Pad u broju stanovnika je, pored migracija, uzrokovani i dugogodišnjim negativnim stopama prirodnog priraštaja.

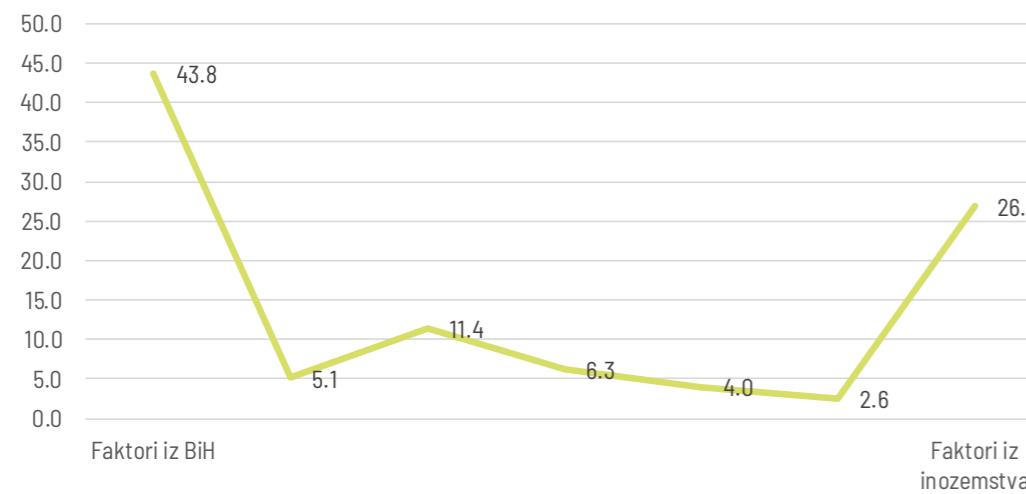
Tabela 27. Konkretni planovi za odlazak u inozemstvo

Imate li konkretnе planove vezane za odlazak u inozemstvo?	Gradske sredine	Vangradiske sredine
Da, već sam poduzeo konkretne korake za odlazak u inozemstvo	21,0%	14,5%
Ne, ali planiram u narednih godinu dana poduzeti konkretne korake za odlazak	10,5%	16,4%
Ne, ali planiram poduzeti konkretne korake kada se ispune određeni uvjeti, ali ne u sljedećih godinu dana	22,8%	20,9%
Ne, nemam konkretnih planova	43,8%	48,2%

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Konkretnе korake vezane za odlazak u inozemstvo, poput učenja jezika, traženja posla/studija, apliciranja za vizu i slično, ima oko 18% mladih. Onih koji planiraju u narednih godinu dana poduzeti konkretne korake je u prosjeku oko 13%, sa značajnom razlikom između gradskih i vangradskih sredina. Mladi iz vangradskih sredina pokazuju veći stepen konkretizacije svojih planova za odlazak u inozemstvo nego što je to slučaj s mladima iz gradskih sredina. Dugoročnije, oko 22% mladih planira poduzeti konkretne planove za odlazak. Ova grupa mladih čeka da se ispune određeni preduvjeti, poput završetka studija, navršavanja određene dobi, finansijskih uvjeta, administrativnih uvjeta i slično kako bi mogli poduzeti korake vezane za odlazak iz zemlje. Mladi koji nemaju konkretne planove je oko 46%.

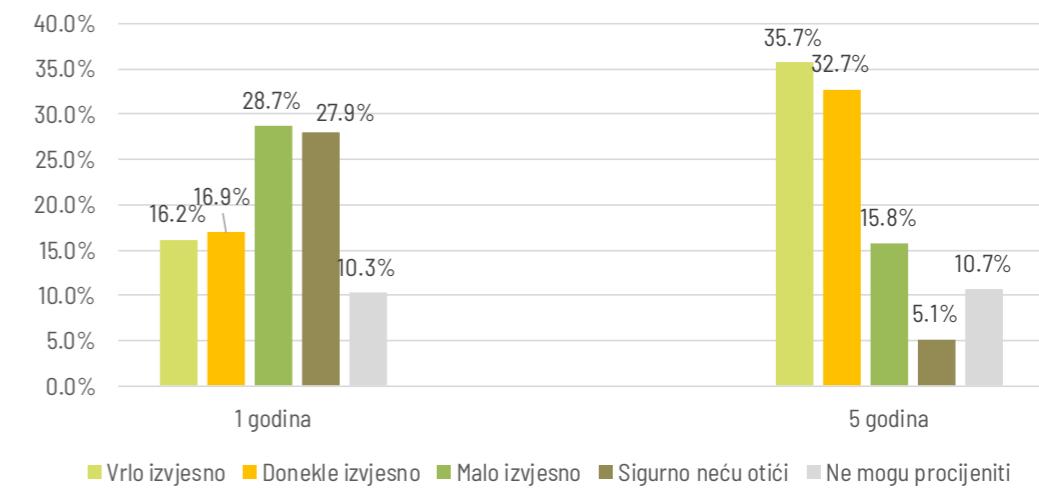
Grafikon 31. Interni i eksterni faktori odlaska iz BiH

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Kada se govori o odlasku, mladi su na odlazak općenito više motivirani faktorima iz BiH nego faktorima iz inozemstva, odnosno otišli bi zbog toga što im je u Bosni i Hercegovini loše i što tu više ne vide perspektivu, a ne zbog toga što ih iznimno privlači neka druga zemlja.

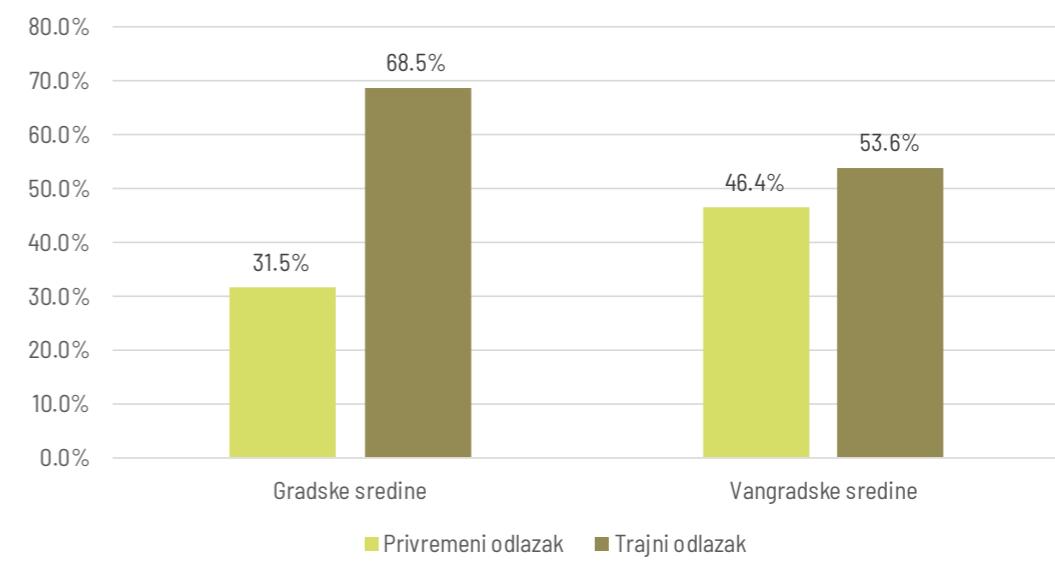
Grafikon 32. Vjerovatnoća odlaska

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Odlazak iz zemlje u narednih godinu dana vrlo je izvjestan za oko 10% mladih, dok 17% mladih smatra kako je donekle izvjesno da će otići iz BiH u narednih godinu dana. Oko 28% mladih je sigurno kako neće otići u narednih godinu dana. Međutim, taj je broj znatno niži kada se govori o odlasku u narednih pet godina, jer je samo 5,1% mladih sigurno da neće otići u narednih pet godina, dok omjer onih za koje je vrlo izvjesno da će otići raste na skoro 36%.

Grafikon 33. Želja za trajnim ili privremenim odlaskom iz BiH

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Zabrinjavajući podaci o broju mladih koji žele otići poprimaju još negativniju dimenziju kada se uzme u obzir poprilično visok postotak mladih koji su već poduzeli konkretne korake za odlazak iz zemlje. Stanje postaje alarmantno uz podatak da oko 63% mladih, kada razmišlja o potencijalnom odlasku u inozemstvo, razmišlja o trajnom odlasku.

Informiranje i slobodno vrijeme mladih

Mladi se najviše informiraju putem interneta i televizije. Oko 85% mladih internet koristi svaki dan, a oko 14% skoro svaki dan. Oko 38% mladih gleda TV svakodnevno, a 23% nekoliko puta sedmično.

Oko 71% mladih nikada ne čita neke dnevne novine, a 61% ih ne čita sedmične magazine.

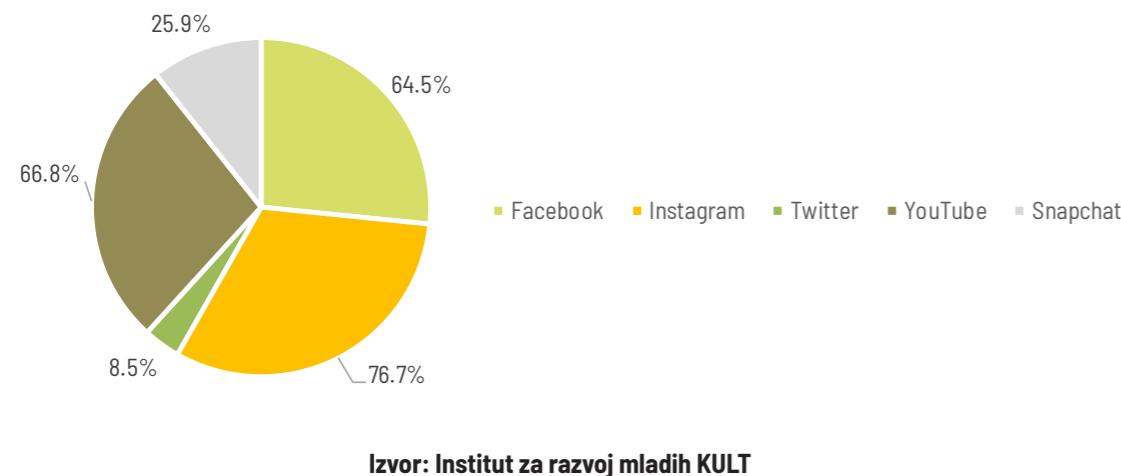
Stepen povjerenja u medije relativno je nizak. Oko 72% mladih u manjem ili većem stepenu ne vjeruju medijima (42,7% mladih koji više ne vjeruju nego vjeruju medijima i 28,8% mladih koji nimalo ne vjeruju medijima). Mladih koji u potpunosti vjeruju medijima je 2,3%, a onih koji više vjeruju nego ne vjeruju 20,7%.

Kada govorimo o korištenju interneta, za pristup internetu mladi najčešće koriste pametne telefone (91,7%). Oko 8% mladih koristi laptop, desktop ili tablet kako bi pristupilo internetu.

Instagram je najčešće posjećivana društvena mreža, jer skoro 77% mladih navodi kako Instagram posjećuje svakodnevno, a oko 8% nekoliko puta sedmično. Zatim dolazi YouTube sa skoro 67% mladih koji ga posjećuju svakodnevno i oko 28% mladih koji to rade skoro svaki dan. Facebook ima sličnu učestalost posjećivanja kao i YouTube, s oko 65% mladih koji ovu mrežu posjećuju svakodnevno i 21% mladih koji Facebook posjećuju dva do četiri puta sedmično.

Snapchat ima 26% svakodnevnih korisnika među mladima, a Twitter s oko 9% i LinkedIn s 0,5% svakodnevnih posjetilaca nisu u fokusu mladih.

Grafikon 34. Društvene mreže koje mladi svakodnevno posjećuju

Iskorištenost slobodnog vremena

Na dnevnoj bazi mladi najviše slobodnog vremena provode u druženju s porodicom i priateljima te pomažući roditeljima u obavljanju kućnih poslova i biznisu.

Dnevno vrijeme mladi provode i u druženju s priateljima online, gledanju televizije, bavljenju hobijem i sportom/rekreacijom.

Najmanje slobodnog vremena mladi troše na informiranje i obavljanje religijskih ili duhovnih aktivnosti.

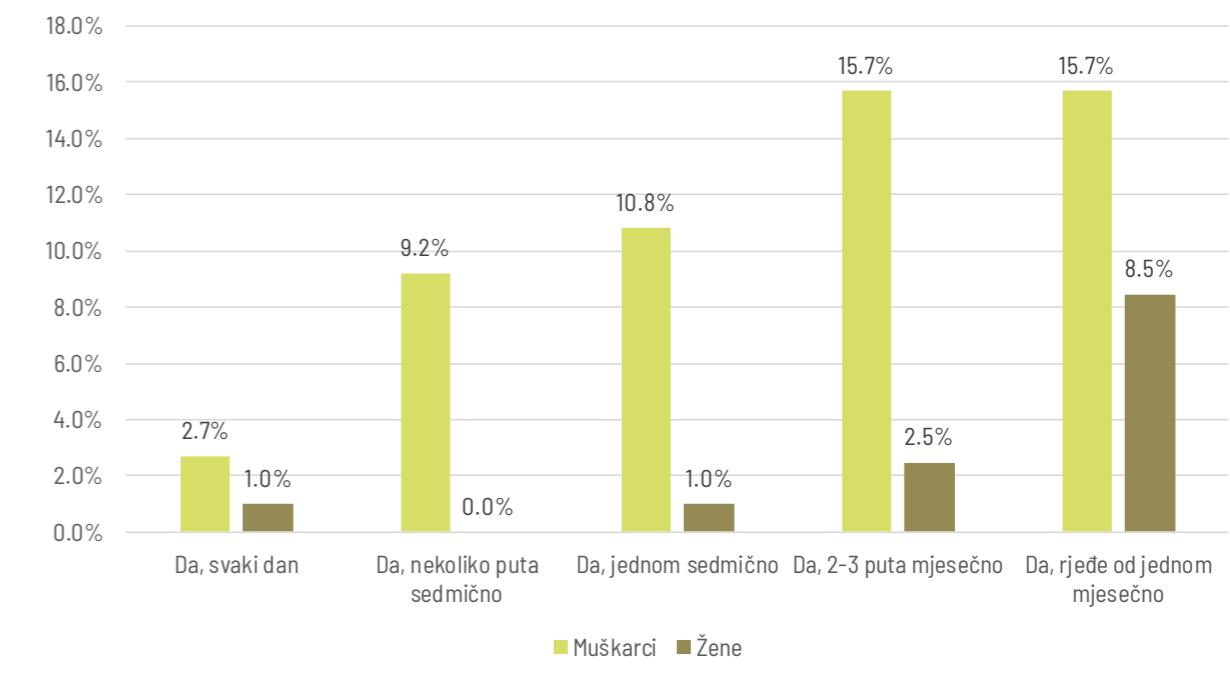
Grafikon 35. Dnevne aktivnosti mladih

Zabrinjavajući podatak je da 2,7% muškaraca izjavljuje kako svaki dan igra igre na sreću, a 9,2% ih izjavljuje kako igre na sreću igra nekoliko puta sedmično.

U prosjeku, oko 9% mladih (15,7% muškaraca i 2,5% žena) igre na sreću igra dva do tri puta mjesečno, oko 6% ih to radi jednom sedmično, a oko 12% rjeđe od jednom mjesečno.

Grafikon 36. Učestalost učešća u igrama na sreću s obzirom na spol

Mladi Brčko distrikta BiH najviše se osjećaju vezanim za religiju kojoj pripadaju, a zatim za narod kojem pripadaju.

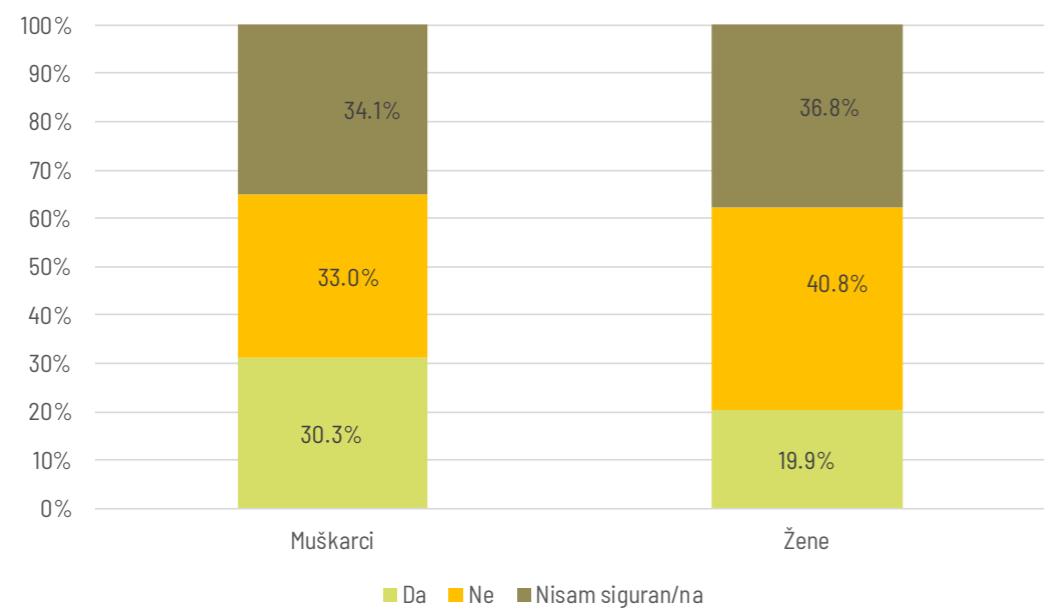
Najmanji osjećaj vezanosti mladi iskazuju prema Evropskoj uniji i administrativnoj jedinici u kojoj žive.

Nacionalna pripadnost nije važna za odabir prijatelja, ali je donekle važna za odabir bračnog partnera.

Za skoro 87% mladih nacionalnost i religija nisu bitan kriterij za odabir prijatelja te oko 83% mladih ima prijatelje druge nacionalnosti s kojima se redovno druži. Međutim, nacionalna pripadnost značajan je kriterij za odabir bračnog partnera za oko 37% mladih.

Primjetne su razlike bazirane na spolu, više je djevojaka koje ne bi stupile u brak s osobom druge nacionalnosti nego muškaraca.

Grafikon 37. Spremnost na brak s osobom druge nacionalnosti

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Također, oko 87% mladih nema problem s nacionalnom pripadnošću kada su u pitanju poslovni odnosi, jer izjavljuje kako im ne bi smetalo da njihova nadređena osoba u poslu bude druge nacionalne pripadnosti.

Nove osobe mladi najčešće upoznaju preko prijatelja (43,3%), zatim preko škole, fakulteta ili posla (26,7%), prilikom izlazaka vani (20,2%) te online, putem interneta (4,9%). U prosjeku, 4,4% mladih izjavljuje kako nikako ne upoznaju nove osobe.

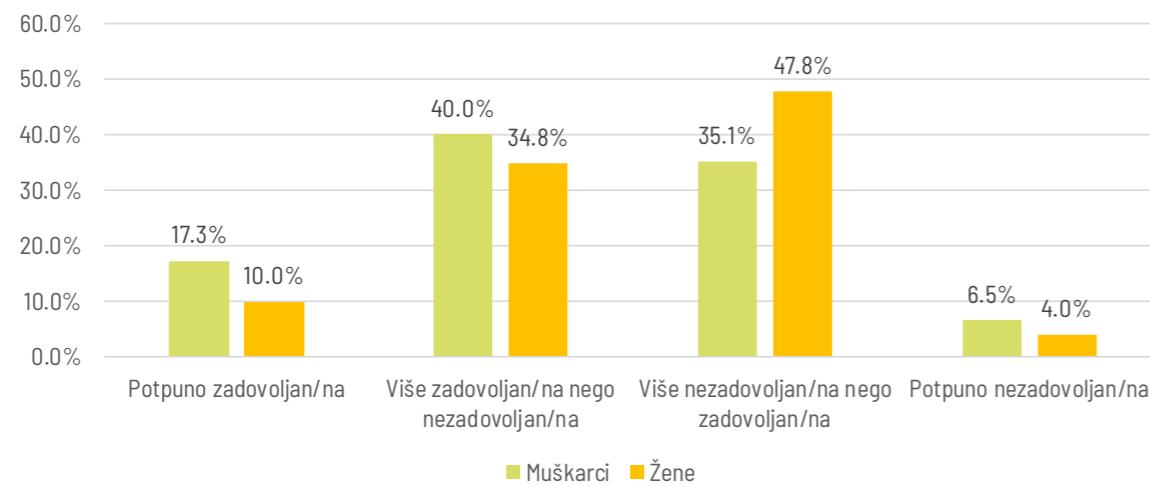
Sigurnost mladih

8. SIGURNOST MLADIH

Oko 51% mladih u većoj ili manjoj mjeri je zadovoljno sigurnosnom situacijom u mjestu u kojem živi. Nezadovoljnih je oko 47%. Više su nezadovoljne žene i mladi iz gradskih sredina.

Grafikon 38. Zadovoljstvo sigurnosnom situacijom u mjestu stanovanja

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Različiti oblici nasilja i mladi

Mladi su kroz upitnik odgovarali na dvije forme pitanja o prisutnosti različitih oblika nasilja (nasilje u porodici, međuvršnjačko nasilje, nasilje na internetu, seksualno nasilje, nasilje na radnom mjestu, razbojništvo, nasilje od partnera i nasilje određene ekstremističke grupe).

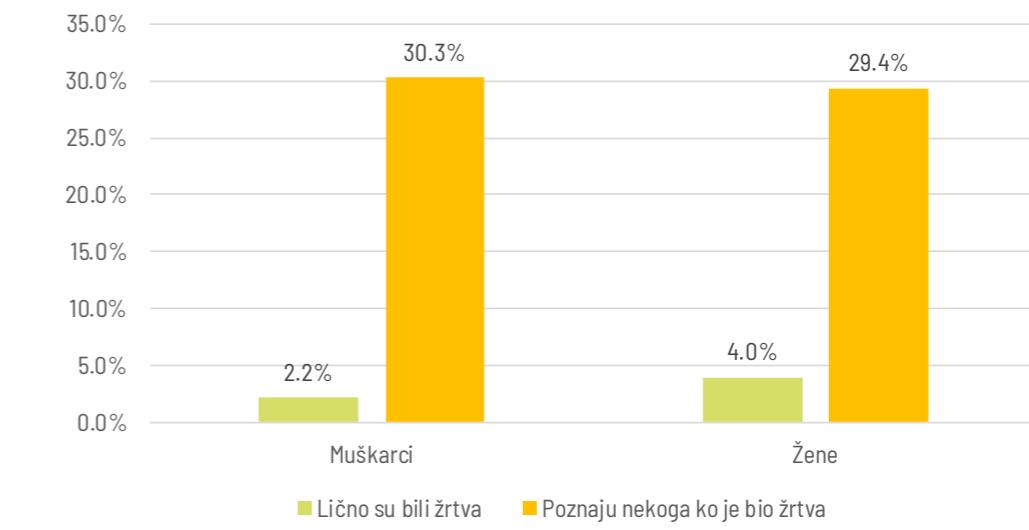
U prvoj formi pitanja mladi su se trebali izjasniti o tome da li su oni lično bili žrtva nekog od navedenih oblika nasilja, dok su u drugoj varijaciji istog pitanja trebali navesti poznaju li nekoga ko je bio žrtva nekog od navedenih oblika nasilja.

Rezultati ukazuju na dosljednost u tome da su mladi kod svakog oblika nasilja u značajno većem postotku navodili kako poznaju nekoga ko je bio žrtva nasilja nego što su navodili kako su oni lično bili žrtva nekog od oblika nasilja.

Ove razlike su posebno primjetne kod onih vrsta nasilja o kojima je generalno neugodnije govoriti, poput nasilja u porodici, nasilja na radnom mjestu ili seksualnog nasilja. Kod nekih drugih oblika nasilja, poput razbojništva ili nasilja određene ekstremističke grupe, razlike nisu bile toliko izražene.

Tako je kod nasilja u porodici oko 3% mladih izjavilo kako je lično bilo žrtvom nasilja u porodici, dok je 30% mladih navelo kako poznaje nekoga ko je bio žrtva ovog oblika nasilja.

Grafikon 39. Nasilje u porodici

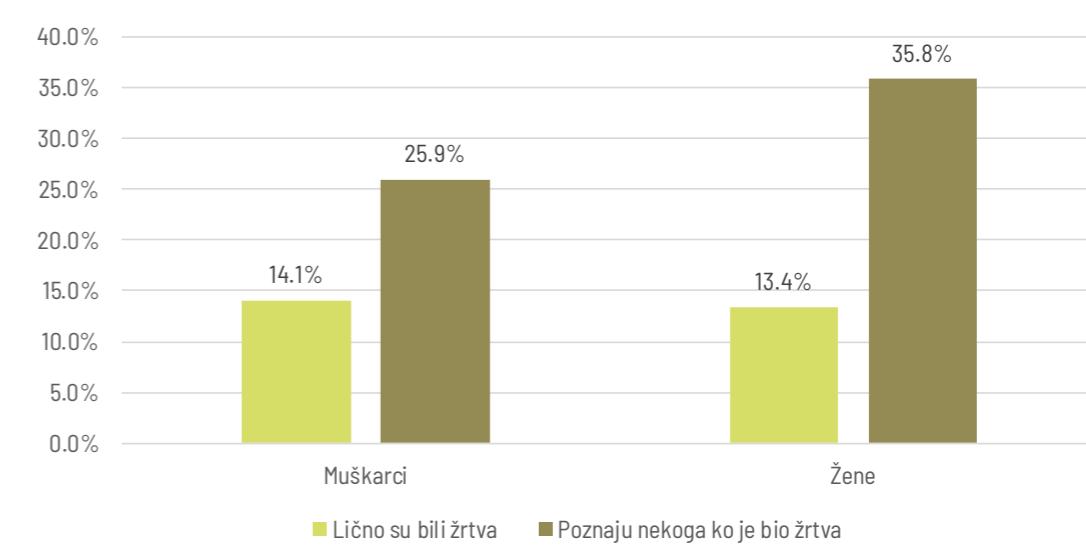
Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Međuvršnjačko nasilje

Međuvršnjačko nasilje najzastupljeniji je oblik nasilja kod mladih. Oko 14% muškaraca i oko 13% žena bilo je žrtva međuvršnjačkog nasilja, a oko 31% ih poznaje nekoga ko je bio žrtva ovog oblika nasilja.

Značajnih razlika baziranih na spolu nema kada je u pitanju međuvršnjačko nasilje, žrtve međuvršnjačkog nasilja su i žene i muškarci u približno jednakom omjeru.

Grafikon 40. Međuvršnjačko nasilje

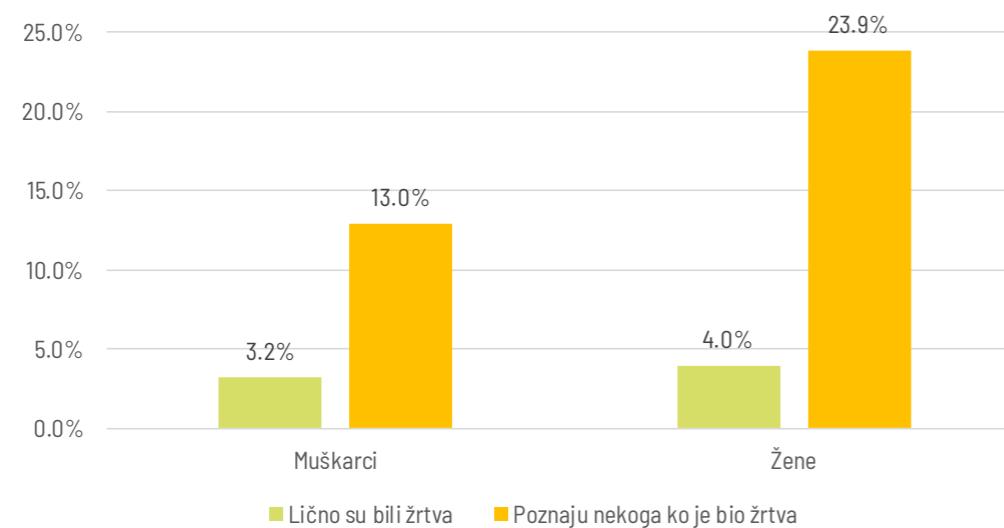
Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Nasilje na internetu

Nasilje na internetu sve je učestaliji oblik nasilja i u mnogim zemljama predstavlja značajan problem kod mladih. Relevantni podaci o učestalosti nasilja na internetu za Bosnu i Hercegovinu nisu dostupni, ali je sasvim sigurno da ovaj oblik nasilja dobija na značaju.

U prosjeku, 3,6% mladih Brčko distrikta BiH navodi kako je bilo žrtvom nasilja na internetu. Kao i kod prethodnih oblika nasilja, i kod nasilja na internetu značajno je veći broj mladih koji poznaju nekoga ko je bio žrtva.

Grafikon 41. Nasilje na internetu

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Razbojništvo

Pod razbojništvom su se podrazumijevali oni oblici nasilja koji su uključivali krađu ličnih predmeta, bilo da se radilo o kradji van kuće ili stana ili o kradji iz kuće ili stana (objitanje i pljačka). U prosjeku je 2,3% mladih bilo žrtva ovog oblika nasilja, a oko 20% ih poznaje nekoga ko je bio žrtva razbojništva.

U prosjeku, oko 9% mladih dodatno navodi kako su oni ili članovi njihovih porodica bili žrtva provale ili napada u posljednjih pet godina.

Nasilje na radnom mjestu

Oko 3% mladih iz vangradskih sredina navodi kako su lično bili žrtve nasilja na radnom mjestu. U prosjeku, 10% mladih navodi kako poznaje nekoga ko je bio žrtva ovog oblika nasilja.

Nasilje od partnera

Kada govorimo o nasilju od partnera, mladi izjavljuju kako oni lično uglavnom nisu žrtve ovog oblika nasilja, jer u prosjeku 0,8% mladih navodi da jesu žrtve nasilja od partnera. Međutim, oko 14% mladih (oko 12% muškaraca i oko 16% djevojaka) navodi kako poznaje nekoga ko je žrtva ovog oblika nasilja.

Nasilje određene ekstremističke grupe

Pod nasiljem ekstremističke grupe podrazumijevalo se nasilje od bilo koje organizirane grupe, poput određenih navijačkih ili religijskih grupa.

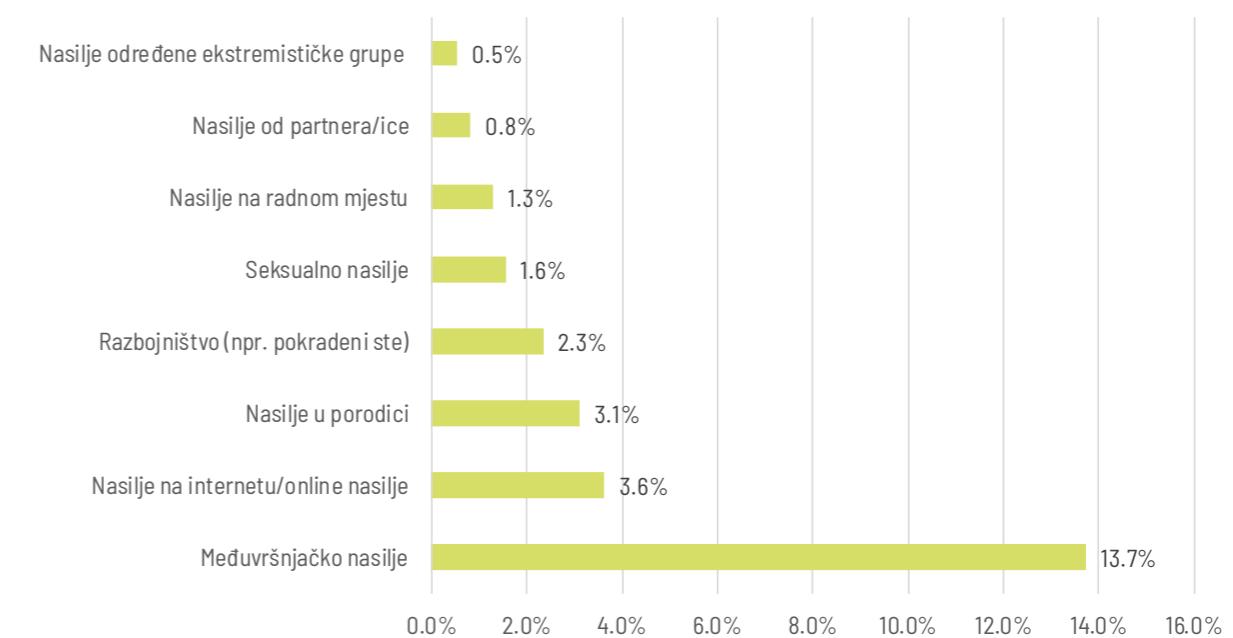
U prosjeku, 0,5% mladih izjavljuje kako su bili žrtve nasilja ovakvih grupa, a oko 8% ih izjavljuje kako poznaje nekoga ko je bio žrtva.

Seksualno nasilje

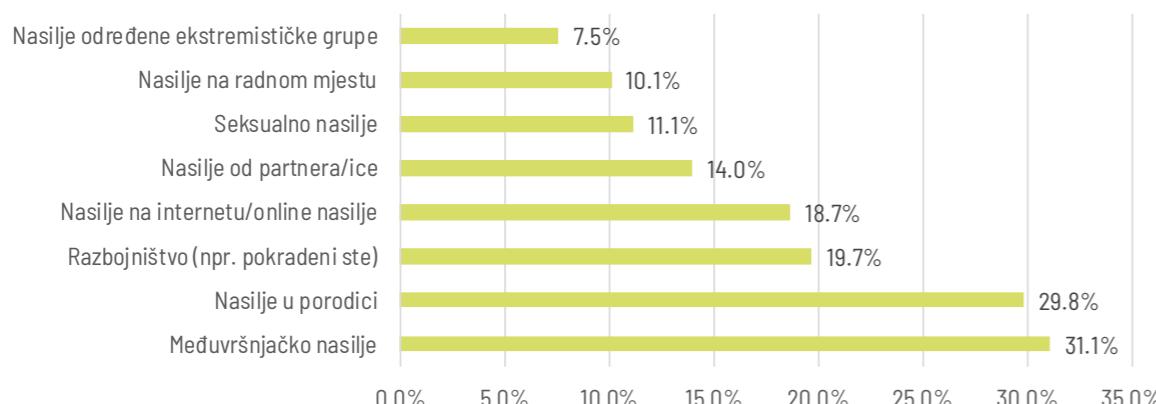
U prosjeku, 1,6% izjavljuje kako su lično bili žrtve seksualnog nasilja, i to 1,1% muškaraca i 2% žena.

Značajniji je udio mladih koji navode kako poznaju nekoga ko je bio žrtva seksualnog nasilja: 7% muškaraca i 14,9% žena. S obzirom na to da se radi o jednom od najtežih oblika nasilja, preporučljivo je obratiti posebnu pažnju na pronađene rezultate.

Grafikon 42. Mladi koji su bili žrtve određenih oblika nasilja

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Grafikon 43. Mladi koji poznaju žrtve određenih oblika nasilja**Izvor:** Institut za razvoj mladih KULT**Povjerenje i zadovoljstvo vezano za rad policijskih službi**

Odgovori na pitanje o stepenu povjerenja u policijske službenike više su pozitivni nego negativni. Više od polovine mladih ima povjerenja u policijske službenike. U prosjeku, oko 6% je mladih koji nemaju nimalo povjerenja u policijske službenike.

Tabela 28. Povjerenje u policijske službenike

	Gradske sredine	Vangradske sredine	Ukupno
Da, u potpunosti	5,4%	7,5%	6,2%
Više imam nego nemam	51,9%	39,5%	47,2%
Više nemam nego imam	35,6%	36,1%	35,8%
Ne, nikako	6,3%	15,0%	9,6%

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Zadovoljstvo radom policijskih službi nešto je niže od povjerenja u policijske službenike, ali ipak zadovoljavajuće. U potpunosti zadovoljnih i zadovoljnih je više nego nezadovolnjih i u potpunosti nezadovolnjih odgovora. Značajan postotak odgovora je u kategoriji neopredijeljenih – mladih koji su "ni zadovoljni ni nezadovoljni" radom policijskih službi.

Tabela 29. Zadovoljstvo radom policijskih službi

	Gradske sredine	Vangradske sredine	Ukupno
U potpunosti zadovoljan/na	0,8%	0,7%	0,8%
Zadovoljan/na	32,6%	23,1%	29,0%
Ni zadovoljan/na ni nezadovoljan/na	47,3%	53,7%	49,7%
Nezadovoljan/na	16,7%	12,9%	15,3%
U potpunosti nezadovoljan/na	2,1%	7,5%	4,1%

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT**Psihičko nasilje**

Tema psihičkog nasilja veoma je složena, i to iz više razloga. Ipak, najveći problem psihičkog nasilja jeste njegovo neprepoznavanje od žrtve, a često i od počinjoca. Otežavajuća okolnost za naše podneblje jeste i to što se neki oblici tradicionalnih ponašanja koja imaju naznake nasilja smatraju uobičajenim.

Pored toga, i psihičko nasilje, kao i svaki drugi oblik nasilja, u kontekstu zakonskih radnji potrebno je i dokazati, što je u slučajevima ovog oblika nasilja dosta teško.

S druge strane, mnogobrojne studije dokazuju kako psihičko nasilje ostavlja daleko teže i dugotrajnije posljedice na zdravlje i kvalitet života žrtve nego što je to slučaj s drugim oblicima nasilja.

U širokom spektru ponašanja koja spadaju u kategoriju psihičkog nasilja nalazi se svaka primjena psihičke prinude na fizički ili psihički integritet druge osobe, svako postupanje koje može prouzrokovati psihičku bol, prouzrokovanje straha, osjećaja lične ugroženosti i povrede dostojanstva, zatim verbalni napadi, vrijeđanje, psovanje, nazivanje pogrdnim imenima te drugi načini grubog uznemiravanja, uhođenje i svi drugi slični oblici uznemiravanja, kao što su pokušaj kontroliranja nečijeg ponašanja ili izolacija osobe od drugih ljudi. U psihičko nasilje spadaju i različiti oblici ekonomskog nasilja, poput finansijske kontrole, gdje nasilnik onemogućava žrtvi da upravlja vlastitim finansijama, oduzima joj novac ili zabranjuje rad.

Većina slučajeva psihičkog nasilja događa se u krugu porodice i prijatelja, što dodatno otežava žrtvi da takvo nasilje prepozna i prizna te u konačnici na njega adekvatno reagira.

U vremenu kada je tolerancija na fizičko nasilje izuzetno niska, psihičko nasilje je sve učestalije te se često naziva i batinama 21. vijeka. Djeca, mladi i žene posebno su ranjive kategorije kada je u pitanju psihičko nasilje.

Oko 37% mladih Brčko distrikta BiH nije sigurno da bi znalo prepoznati psihičko nasilje, u prosjeku 6,5% ih izjavljuje kako vjerovatno ne bi prepoznalo psihičko nasilje.

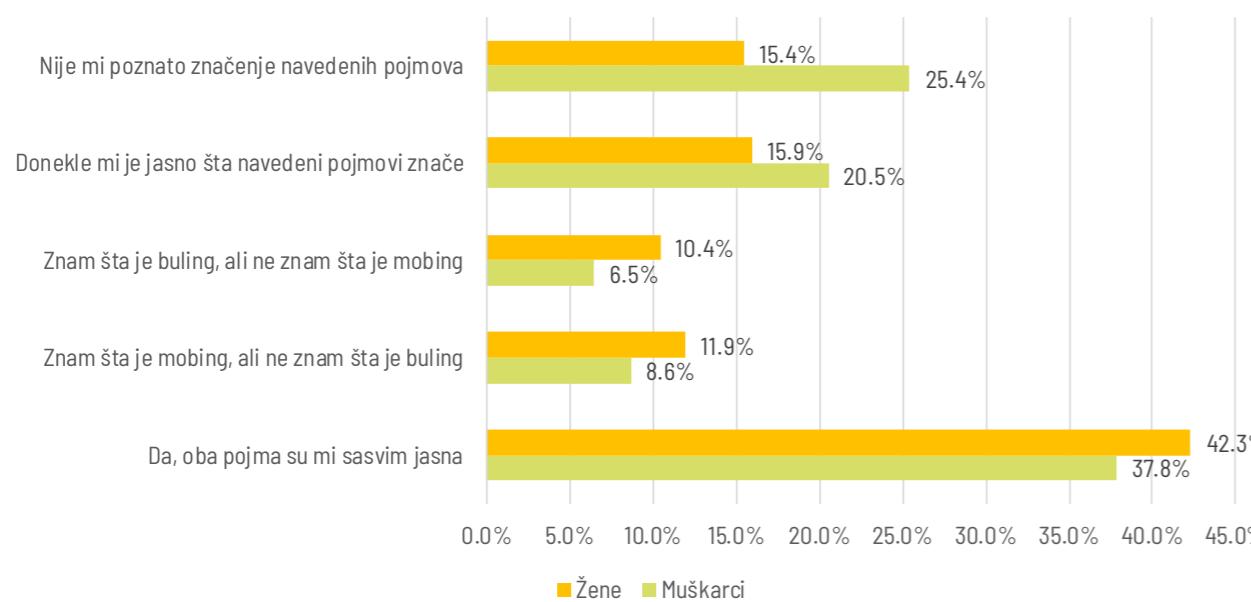
Tabela 30. Prepoznavanje psihičkog nasilja

	Muškarci	Žene	Ukupno
Da, sasvim sigurno mogu prepoznati psihičko nasilje	47,6%	59,7%	53,9%
Nisam siguran/na da bih prepoznao/la psihičko nasilje	42,7%	31,3%	36,8%
Ne, vjerovatno ne bih prepoznao/la taj oblik nasilja	7,0%	6,0%	6,5%

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Primjetne su razlike bazirane na spolu. Muškarci su manje sigurni oko toga što je zapravo psihičko nasilje.

Razlike bazirane na spolu prisutne su i kada je u pitanju mogućnost prepoznavanja pojmovima koji označavaju određene oblike nasilja, poput mobinga i bulinga. Muškarci pokazuju niži stepen prepoznavanja navedenih pojmovima.

Grafikon 44. Poznavanje pojma mobing i buling

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Oko 9% muškaraca i 5% žena ne bi uradilo ništa jer smatra da ih se nasilni slučaj ne tiče.

Djevojke su, prema mišljenju ispitanika, češće žrtve nasilja nego muškarci, iako i kod ovog pitanja postoje značajne razlike bazirane na spolu. Djevojke smatraju da su žene žrtve nasilja češće nego što su to muškarci, dok je znatno niži postotak muškaraca koji misle isto.

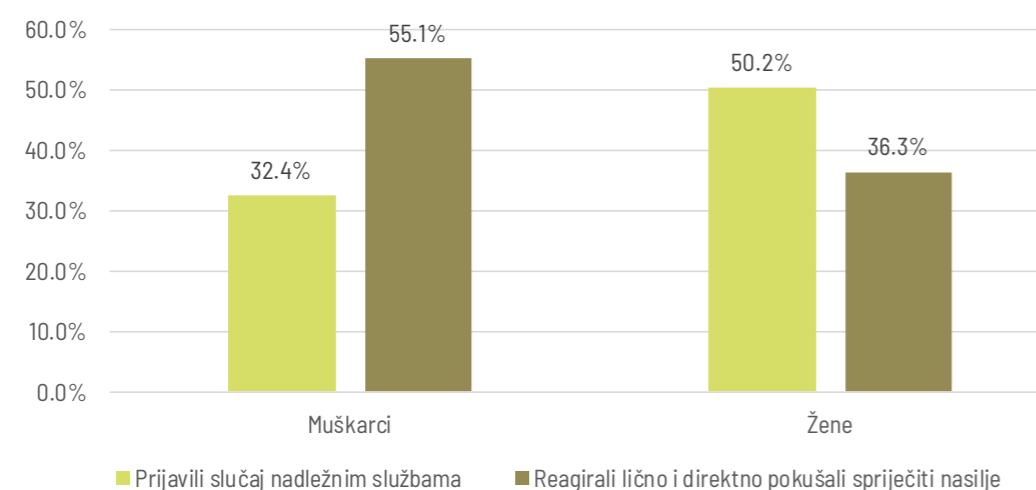
Tabela 31. Percepcija nasilja nad ženama i muškarcima

	Muškarci	Žene	Ukupno
Da, nasilje se češće vrši nad ženama	69,7%	80,1%	75,1%
Ne, nasilje je jednako zastupljeno kod oba spola	26,5%	17,4%	21,8%
Ne, nasilje se češće vrši nad muškarcima	2,7%	,5%	1,6%

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Odgovor na nasilje

Kada bi vidjeli da se nad nekim vrši nasilje, mladi bi uglavnom reagirali lično i direktno pokušali sprječiti nasilnu situaciju. Međutim, razlike bazirane na spolu su značajne. Muškarci bi u većem postotku reagirali lično i direktno pokušali sprječiti nasilje, dok bi žene radije prijavile slučaj nadležnim službama.

Grafikon 45. Reakcija na nasilje s obzirom na spol

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

ZAKLJUČAK I OPĆE PREPORUKE

Mladi u Brčko distriktu BiH imaju jednake ili približno jednake probleme i potrebe kao njihovi vršnjaci u geografski i sociološki sličnim zajednicama u Bosni i Hercegovini, pa i regiji. S druge strane, Brčko distrikt BiH kao administrativna jedinica ima niz prednosti za uspostavljanje mehanizama za bolji položaj mladih.

Razmatrajući rezultate istraživanja, evidentno je da u svakom području postoje goruća pitanja na koja lokalne vlasti trebaju imati jasan odgovor. Odlazak mladih, nedostaci formalnog obrazovanja, neadekvatna kvaliteta zdravstvenog sistema, neizvjesna mogućnost zapošljavanja, otežano socio-ekonomsko osamostaljivanje te slabo uključivanje u procese društvenog i političkog odlučivanja, neinformiranost o postojećim programima samo su neki od problema koje mladi ističu.

Položaj mladih zahtijeva višesektorski pristup i potrebnu saradnju nadležnih institucija za socijalnu politiku, obrazovanje, rad i zapošljavanje, zdravstvo, kulturu, sport te rad s mladima, a što je uvjet za održivu politiku njihove društvene uključenosti, a samim tim i razvoja zajednice.

Sve institucije vlasti moraju planirano, svrshodno i svjesno pružati podršku mladima s ciljem uključenja mladih i osiguravanja mogućnosti mladima da sami ostvare svoje pune potencijale i podrže razvoj zajednice. Ključne preporuke za to su sljedeće:

- neophodni su veće povezivanje potreba pravednog sektora i veća usklađenost obrazovnog sistema s trenutnim i budućim potrebama na tržištu rada u BiH i EU kako mladi ne bi bili dugoročno u nepovoljnem položaju, a privreda u Brčko distriktu imala povoljniji položaj;
- posebno je potrebno obratiti pažnju na podršku mladim poljoprivrednicima;
- prioritet politikama u obrazovanju trebaju postati povećanje iskustvenog učenja, novo obrazovanje potrebno tržištu, uvođenje obrazovanja za omladinsko preduzetništvo, s ciljem osiguranja visokoobrazovane i visoko konkurentne radne snage;
- potrebna je veća podrška obrazovanju odraslih, promociji cijeloživotnog učenja i neformalnom obrazovanju mladih;
- promovirati više postojeće programe zapošljavanja i samozapošljavanja mladih te uključiti mlade u kreiranje novih programa zapošljavanja i samozapošljavanja;
- potrebno je promovirati i raditi na provedbi Zakona o volontiranju;
- u cilju unapređenja Brčko distrikta kao zajednice, kompetencije moraju postati jedini kriterij prilikom zapošljavanja. Mito, korupcija, nepotizam, etnička i politička podobnosc, diskriminacija po različitim osnovama te veliko prisustvo "rada na crno" najveći su problemi mladih na postojećem tržištu rada, te se na njih mora adekvatno odgovoriti;
- potrebno je uključiti struku i mlade u proces kreiranja adekvatnih preventivnih zdravstvenih programa za mlade. Informirati mlade o primarnoj i sekundarnoj zdravstvenoj zaštiti na njima pristupačan način;
- promocija rekreativnog sporta i zdravih stilova života među mladima mora imati veću podršku donosilaca odluka;
- promocija programa podrške za stambeno zbrinjavanje mladih, kriterija za ovu podršku, mora biti adekvatno predstavljena mladima;
- veća promocija Zakona o mladima, podrška razvoju omladinskog sektora i unapređenje svih resursa Omladinskog centra;
- promocija volontiranja, uvođenje gradske nagrade volontera/ke godine i organizatora/ice volontiranja godine.

